

FÜCCETLEN SZEMLE

II. évfolyam.

Szerkeszti: DÉNES BÉLA

Ujévi szám.

Murányi-Kovács Endre: Huszadik század. (Novella.)

Hajnal Anna: A naphoz. (Vers.)

Forgács Antal: Alkonyat. (Vers.)

Enczi Endre: Minden tizedik. (Novella.)

Thomas Mark: Fák.

Napjaink problémái. (Egy készülő Kosmos könyvből.)

S Kovács Ferenc: Osminov Karin. (Novella.)

Habán Mihály: Két nyári vers.

Hort Dezső: Az élet értelme.

Radnóti Miklós: Vihar előtt. (Vers.)

Mint a bika. (Vers.)

Herczeg István: Választójog és parlamentarizmus.

Holló Jenő: Alom a Népszállóban. (Regényrészlet.)

Görög Imre: Egy magyar pénzreformer.

Szemle:

Dénes Béla, Erdős Jenő, Forgács Antal, Kelényi László,
Murányi-Kovács Endre, S. Kovács Ferenc, Strausz Pál.

Színház:

Dénes Béla, László István.

Zene:

Kuti Sándor, Figaró.

Képzőművészet:

E. Kandó Gyula.

Film:

Várdai Tódor.

Kettős szám ára: 60 fillér

II. évfolyam 9-10. (20.) szám.

Felelős szerkesztő és kiadó:

DÉNES BÉLA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

V., Balaton u. 2.

Tel.: 10-3-80. — Postatak. sz.: 51202.

Fogadóóra: szombaton 5—6 órakor.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Irodalmi rovatvezető:

MURÁNYI-KOVACS ENDRE.

Erdélyi szerkesztő:

JANCSÓ ELEMÉR DR. Cluj.

Megjelenik 10-szer évente.

Évi előfizetési díj: P 3.20

A következő szám 1935. február 1.-én.

Kapható könyvkereskedésekben, a pályaudvarok s szállodák Ibusz pavillonjaiban.

Vidéki terjesztő: Central, országos hírlap- és könyvterjesztő vállalat, Nagymező-utca 68.

Csehszlovákiai terjesztő: Novitas, Bratislava, Dlhá u. 15.

Romániai terjesztő: Polyglott, Cluj. Str. Matia 1. — Engedélyezve 1779/934 sz. alatt.

Palesztinában: Sifria Ungarit. Tel-Aviv. Rachov Allenby 116.

Délamerikában: Agencia Internacional de Diarios. Alejandro Barna. Buenos-Aires.

Egyes szám ára 40 fillér, vagy a belföldi ár kétszeresének megfelelő összeg.

A

legolcsóbb bevásárlási forrás

mert

minden héten új slágercikkek

minden héten új olcsóságok

a kirakatokban

mindezek ellenére

elsőrangu minőségű áruk

óriási választék

Tempó Áruház

Budapest VII, Rákóczi-út 38.

Ezért, mielőtt vásárol, nézze meg a

Tempó Áruház

Budapest VII, Rákóczi-út 38

kirakatait és áruit,

H U S Z A D I K S Z Á Z A D

Irta: MURÁNYI-KOVACS ENDRE.

A fiú akkor már egy hete nem volt künn a városban. Naphosszat hevert elsötétített szobájában, a vetetlen ágyon s éjeleken át meggörnyedt háttal, kimeredt égő szemmel hajlott asztala fölé. A terv feküdt dolgozóasztalán. A kiterített nagy ív, számokkal és jelekkel teleröva, jegyzettedulákkal, könyvekkel és füzetekkel, ceruzákkal, körzőkkel szertesztét a széléin. A terv, a rettetes, gigászi és kétségbeesett terv feküdt asztalán arról, miként lehetne városokat, falvakat, mezőket és erdőket, egész országokat kipusztítani, hogy végül majd béke legyen ezen a világon.

A fiú vegyész volt. Tehetségesnek mondták. Egy évvel ezelőtt idegen ország egyetemén dolgozott még mint tanársegéd.

Most már — nemrég — mikor mindent megálmodtam — odahaza volt, de egy hete már bezárkózva szobájába, térképek és tábellák, jegyzetek s a terve, a rettenetes terve mellé.

A külvilágról csak a szobaasszonyán keresztül vett valami halovány tudomást. A szobaasszonyától, aki kétségbeesve hozott neki napjában háromszor ennivalót s aki ugyancsak naponta háromszor hasztalan kísérte meg a fiút „belátásra bírni”, hazulról elküldeni, hogy végre-végre ki lehessen már takarítani a szobát.

De a fiú egy álló hétig hajthatatlan maradt. Akkor egy délután hirtelen, dolga-végezetlen, minden előzmény, szinte minden ok nélkül, belevágta a zsebkését a munkasztala szélébe — úgy mint valaha gyermekkorában játékosan a homokba — és lehányva magáról a ruhát, megmosdott, megborotválkozott, tisztába öltözött és szó nélkül elrohant hazulról.

— Bolond, — sóhajtott a szobaasszonya, a méltóságos szállásadónk s — gondolom — mindannyian egyetértünk vele.

Holott ki ítélni lehet embertársát, így, ridegen és elhamarkodva. Vajjon, ha viszsza gondolunk, nem emlékszünk-e a magunk józan és polgári életéből napokra, hetekre, hónapokra, mikor valami furcsa vagy „őrült” láz fűtött bennünk, mikor még volt valami vágyunk, ami izzott és átütött a mindennapok — közönyös szürkeségén?! Akkor mirőlünk is azt gondolták az emberek, hogy bolondok vagyunk. Pedig, im: a „társadalom támaszai” vagyunk s nélkülnk nem is lenne világ a világ!

Az ég világoskék volt, kevés fehér fel-

hő tarkította csak, a tavaszi napsütésben az uccák, az emberek öntudatlanok és fáradtak voltak. Ezt állapította meg a fiú, aki lassuló léptekkel járkált a város uccáin s szinte mindenről megfeledkezve, ami hetek óta foglalkoztatta, a nyugodt szemlélődés kábulatának engedte át magát.

Nem is tudta, hogyan is történt, már egy csendes uccában rejtőző előkelő cukrászda terrasán ült, széles szalmafonatos székekben, színes párnák és virágok között.

Igy látta meg az asszonyt, aki szemben ült vele, a következő asztalnál. Finoman és szőkén s úgy látszott, fölényes, nagyvilági modorban beszél egy fekete ruhás idősebb nővel. Ez a fiúnak csak púpját mutatta, fekete ruhában. Az asszony ruhája kék volt, könnyű és mély tavaszi kék, mint a veleneci ég, sötét kalapja pedig diszkréten s mégis kihívóan mutatta azt, amit egész lénye is: hogy drága helyen készült.

Nem vagyok nevetni való, csak az igazsághoz hű, ha megmondom, az asszony bárónő volt. Még hozzá finom és halk — ahogy anyáink azt leírták — s valóban a „régii iskolából”. Bár férje évek óta miniszter s régebben is mindig törékvő, kegyetlen és hangos politikus volt, az asszony mégis megőrizte a régi idők melankólikus lefojtottságát. A kisvárosi — vagy udvari — attitűdöt a világgal szemben. És mert tehetsége is volt *valójában* meghallani a muzsikát, — egy halvaszületett gyerek s egy súlyos műtét után — megtalálta kissé visszavonult életét és csöndes, biztos kiegyensúlyozott életét.

Az asszony bárónő volt s harminceon felül. A fiú fiatalabb, de egész ember s mozdulatlan szemét úgy szegezte neki az asszony átsikló pillantásának, mintha az idők végtelenségéig ezt akarná tenni.

A fiú pedig csak formát látott az asszonyban, színeket és törvényeket s az emberi végzetekről alkotott kétségbeesett véleményének kifejezését.

— Minden tervet, minden jószágot ti törtök meg! Minden rosszat ti otlotok bele az emberekbe... És minden örömet — gondolta aztán s egy kis barna lányra gondolt, ott abban az elhagyott idegen városban. De ez csak pillanatnyi asszociáció volt és aztán újból feszültek tűnő nyugodtsággal nézett bele az asszony szemébe.

A bárónő parancsolt magának s nem akarta észrevenni ezt a szürke, mozdulatlan

szempárt. Kíváncsiságra ösztökélte magát, másirányú érdeklődésre, kérdéseket tett fel a feketeruhás püpos nőnek, aki nyelvtanár-nője volt.

Ez tényleg nem vett észre semmit. Nem vette észre azt sem, mint futnak át a bárónó testén apró meleg hullámok, feledt fodrocskái régi tavaszoknak.

Mert furesákat érzett a bárónó. Egy hang újra és újra azt súgta fülébe, hogy *ez az igazi*. A szürke szempár — úgy látta — csodálattal és lázzal van tele. Mintha ez egyszer lehullottak volna a fátylak, melyek a szemek tükrében két embert egymástól elválasztanak s egy lépésre az asztaltól ül az, aki... akiért érdemes élni. Aki egyetlen és kizárólagos. Akiért lopni is lehetne — talán.

Abban a szürke szempárban pereről-perere mélyebben látta lángolni a tüzet. A tüzet, amit még sohasem ismert s amiről azt hitte: csak hőbortos írók fantáziája, vagy alacsony intelligenciájú emberek tulajdona.

Mert a fiú szeme valóban mindig mélyebben, mindig erősebben lángolt.

Ahogy az asszonyt nézte, egyszerre csak előtte állt a terve, amit otthagyt az asztalán, élesebben és megoldhatóbban. Élesebben látta a képleteket, statisztikák és földrajzi jelzések összefüggését, mint valaha. Az asszony szemében újra látta, amit érzett, az egész emberiség útját, végzetét. S a cikázó gondolatai közt fellángolt a terv. Az igazság terve.

A bárónó erről persze semmit sem tudott. Ő csak a lángot látta a fiú szemében s egy *másik* világban forró hullámok borították el egész testét. Menekülni akart, kerülni azoknak a szürke szemeknek tekintetét, elfeledni az egész incidenst, de már hiába. Már izzott, mint kohóban a vas.

Ez még sohasem volt. Míg beszélt, barátokra gondolt, akiket lenézett eddig, akik elbuktak, vagy belelendültek egy új élet lendületébe.

— Huszadik század — gondolta. — Szabadásznak és igazságnak tűnik az erkölcselenség. És én? És én?

A szemei tüzeltek már és visszaneztek, bátran és kitartóan azokba a szürke szemekbe. Várt várt valami esodát.

De esoda nem jött. Csak az alkonyat, mikor már indulni kellett. Elrémült attól, ittahagyni ezt az asztalt, de aztán eszébe jutott:

— Most, most majd utánam jön, megfog és elvisz magával...

El is küldte várakozó autóját és püpos, kis nyelvtanár-nőjétől is hamar elbú-

csúzott. Szűk kis uccákat keresett s ezeken ment biztonsággal a szívében hazafelé. Nem is nézett hátra. Tudta, hogy a fiú most követi.

Mikor hosszú kerülökkel felizgulva, reménykedve és kétségbeesve mégis hazatért nem is gondolt arra, hogy a fiúnak ez csak tréfa volt, kaland. (Aminthogy nem is volt az.) Mosolygott magában.

— Milyen finom. Nem akart uccán ismerkedni. Tudja ki vagyok, talán követ is engem régen, csak én nem vettem észre. Vagy nem, ez lehetetlen! De megtalál biztosan. Jön és megtalál...

A teste lángolt és tüzelt az egész éjszakan át, napokon át, míg várt. Aztán kereste a fiút a cukrászdában mindennap, nem találta. Mégis biztos volt, csak a teste volt nyugtalan, izzó és buja még hetek múltán is, mikor egy éjjel a férjének, a miniszter úrnak egy színész nő és egy táncos nő között eszébe jutott és meglátogatta a hálószobát. A miniszter úr, ez az igazi úr pedig nem értette az ellentmondásokat ezen az éjen, az idegenkedő, hideg csókok s a füledt és forró, fiatal és új ölelés között. Nem értette, de nem is érdekelte... Nyugodt, biztos ember volt s még sohasem szenvedett...

A fiú akkor, mikor az asszony elment, kegyetlenül elmosolyodott. Nem is tudott talán mindent, de érezte: valami történt.

— Kalandot akart? Vagy a végzetem lenni? Visszatartani az igazságtól és beletörpíteni abba a káoszba, amit ma életnek tartanak?

De ez csak néhány pillanat volt s a terv fellángolt újra benne. Égő betűkkel, égő számokkal. Hazarohant.

Othton egy levelet talált. Furesa levelet egy régi baráttól, egy kétes ügyvédtől. Valami testvéri hang szólt ebből a levélből hozzá s úgy érezte, várta ezt a hangot.

S oly természetesnek tűnt, hogy barátja másnap el is jött hozzá, alig szólva egy-két szót, a munkaasztalhoz lépett, keserű tekintete a tervről a fiúra villant, megszorította a kezét és beszélni kezdett...

A fiú talán már fáradt tüze újra fellángolt, ahogy barátja beszédét hallgatta és megtudta, hogy valóság lehet a tervéből.

A tervből azonban csak dokumentum lett.

A bárónó is megismerte mikor férje, a miniszter, egy baráti estén elmesélte.

Akkor a bárónó már látta a fiú képét az újságokban. Megismerte...

Az egyik anarchista volt, akit ura, a törvények s a társadalom hűségese öre, felakasztatott.

A naphoz

Irta: Hajnal Anna

Te — — én már nem tűröm tovább uralmad!
Már úgy összegömbültem,
tagjaim egymásra, egymásba
úgy hajlítottam,
hogy szinte gömbbé váltam már
akár a sün — —
s égő szívemet,
szememet,
lényem tűzmagját
közepembe úgy elrejtettem
hogy már hozzám se férhess
s testemből jeges tüskéket
meresztettem feléd,
gleccsereket — — —
Te — — én kitörök innen!
ebből a varázskörből,
mit körém bűvöltél,
hogy már mást sem tehetek
mint rabul követve téged
körötted kerengni — — !
Óh hányszor akartam már
szabadulni tőled!
te fénnel babonázó!
hányszor lendültem már
távolabb tőled — — —
s jég borította merevedő,
halódó tagjaim — —
szinte szívemig húzódott a fagy — —
Óh mit bántam én — —
ha belepusztulok is
csak tőled szabadulni — — !
de mindig újból,
titkos erővel visszavontál
bűvös körödbe,
közelebb! közelebb!
hogy olvadt a jég,
nyújtózott minden tagom,
sóvárgó életük ellenem lázadt
s mélyre rejtett szívem tüze
robbanva tört ki!
Óh hiába rejtettem magam előtted!
Nem akartalak látni
s minden tagomon szemek nyílottak
hogy téged lássanak!

téged tükrözön fényük,
hogy ujjongva csókoljanak téged,
sugárvértezett ellenségem! — —
Ne fogj! Ne tarts!
én kitörök innen,
nem bírom ez alázást!
Minden fény csak tiéd!
nélküled örök sötétség
borítna engem — — !
Hát legyen!
Kárhozzam örök sötétben!
Jaj! látni téged!
sugarad, kihívó fényed
vakító örömlángolásod!
Miért mosolyogsz?
diadalmaskodsz?
rajtam nevensz?
én kellek neked?
megalázásom? gyűlöletem?
Óh minden tagom ellenem lázad,
sötétségem ellen
és minden izem fényed felé ujjong!
Miért fogsz?
mit akarsz?
óh tudom már,
tüzed meddő,
nem szülhet önmagából életet! — —
míg én — —
szegény sötét rab
minden ízemben száz életet hordok!
Óh tudom — tudom már
termékenységembe
rakod csirádat
hogy bennem: ellenségemben
fakadjanak ki fényed gyermekei
s minden éhes tagom
ellenem lázadva
dajkálja magod! — —
Így gúnyolsz engem
te diadalmas, élet-örültje,
De én — — — kitépem magam
bűvöleted alól — —
ezer szemem megvakítom!
ne lásson!

minden sugármagod elpusztítom
lázadó tagjaimmal együtt,
hadd legyek csonka — — nyomorék
inkább halott mint a te rabod!
De nem — —
van még egy út!
S most te is elpusztulsz!
nem küzdök többé — —
feléd szállok,

tüzedbe vetem magam,
szívedre, oly vad erővel,
hogy elégve beléd olvadok
s te pályádból kilendülve
haldós örvényléssel
hullsz — — mint haldokló
tűzcsóva
hullsz — — hullsz — —
végtelen fekete tereken át.

Alkonyat

Irta: Forgács Antal

I.

Lassan kúszik a reszkető sötét,
s az enyhe fény a csupasz égen ott,
mint fáradt kéz lankadtan int feléd.

A tikkadt tájat síma csend fedi,
A füvet gyenge szél borzolja fel,
s a bokrokat vígan meglengeti.

Az est, mint láng léptet a völgyön át,
föltárja szép és rejtett bájait,
s haja söpri a csillagok porát.

II.

Ó jaj nekem!
A hold rossz, sárga arccal menekül,
s mint téli vándor tompa fogai
a póznákon a drót olykép vacog.

Ó jaj nekem!
Szememben régi tájak képe még,
s köröttem rossz emlékek nyüzsgenek,
mint undorító, síma állatok.

Ó jaj nekem!
A szomorúság elnyűtt ronggyai
pókhálóként lengnek az ágakon,
s e puha alkony érzem fölemel.

Lassan emel
a magából kikelt vidék fölé,
s hiába minden, többé nem ereszt,
ott fogok mint a kötél lengeni.

III.

A förtelmes halál úgy közelít felém
mint a mesék büszke sárkányfia,
már érzem torz szelét.

Ó szívem védekezz!
Utánad dobja lasszóit az est,
s e mesébeillő sötét reál borítja fátyluit.

Honnon jött e sűrű alkonyat?
fuldoklik már a rémült lélek is,
és fölillantja tiszta jeleit.

Mi köt a léthez, lelkem tudod-e?
Rossz, szennyes ár borítja el világodat,
mint csónak leng a kerek láthatár.

Miféle kapcsolat s testvéri vonzalom
marasztal
e földön, amely nem honod s nem is lesz
az soha,
hol vendég vagy csupán, vagy konok
bujdosó.

M I N D E N T I Z E D I K

Írta: ENCZI ENDRE.

Ó, micsoda neveltséges alak ez a Piere Romier! Összerezzen, ha nehéz bakancsa a rossz kövezethez koppan, nadrágjából félhold alakban ocsmánykodik a fekeke és rossz, sildes sapkája — mintha valami óriás fejről lopta volna, egészen füleire szakad. A csámpás uccákon is fal mellett kapkodja a lábát, egészen nyavalyatörős, ijedten néz a sötét kapuk alá és ha villanyfényt lát messziről, hunyorog. Megáll egy sarokház előtt szárnysezegetten, először óriás sapkáját még mélyebben húzza a fejére, aztán hátra nyúl és elkekeredett dühvel vakarja ott, hol félhold alakra nyílt a nadrágja.

— Ó, micsoda ronda dögök, micsoda kéméletlen piszok állatok, mindig ott csipik az embert, hol a legjobban érzi. És még lélekzeni is kell! — Kinyitja száját és mélyet szippant a levegőből. A tüdejébe szakadt levegő áporodott és részeg, szeretné az egészséget kiköpni, hevesen fújja magából kifelé, prüszköl is közben és szája széle hangosan pereg, mint valami motolla. Aztán hirtelen felvágja a fejét, elkapja megint a remegés és erőset ver a szájára.

— Micsoda élet, még lélekzeni sem szabad hangosan. Pedig rettenetes a hőség ilyenkor éjszaka, benyomul ezekbe a szűk elferdült uccákba. Most zongoraszó hallatszík. Nem a szél hozza erre a hangot, egyáltalán nines is szél, minden bizonytalannal kinyitották valamelyik közeli ház ablakát.

Piere Romier hirtelen felordít.

— Úristen!

Lába teljesen összecusoklott a sötétből hirtelen vállára hullott kéz súlyától és gömbölyű, kövér térde hangosan kotyogott a kövezeten. Jobb karját szemére fedte, bal karját egyenesen az ég felé nyújtotta. A kéz most belekapaszkodott rongyos kabátjába és egyetlen lendülettel magasra emelte.

— Na, Piere, hé, mi van veled? Csak nem ijedtél meg?

Piere Romier lassan lefejt szeméről a karját és félve pislog felfelé, az előtte álló alakra.

— Micsoda bolond vicceid vannak Marius! Halálra rémítéd az embert. Úgy látatszík neked már sohasem jön meg az eszed. Igazán szégyelhetnéd magad Marius.

A hosszú, csontos Marius egész közel húzta magához Piere Romier fejét, sörtés arcát rászoritotta és hatalmasat cuppanva rácsókolott.

— Ó, igazán Marius, teljesen elment az eszed, csókolódzol, mint valami szalajtott bolond. És micsoda ruhád van Marius, ha nem kellene bögni, akkor most nyugodtan röhöghetnék.

Piere Romier megpróbál nevetni. Esetlenül, otrombán tör torkából a hang és Marius Martin segít hozzá. Görcsös, szakadt hangokat erőltetnek magukból, Piere közben a szemébe nyulkál, megtorpan a nedvességtől, aztán hirtelen elhallgat. Marius Martin szemét nem lehet tisztán látni, erősen hunyorogt és méregeti a másikat.

— Micsoda bolond dolog Piere; ahogy így nézlek, te legalább egy fejlel alacsonyabb vagy nálam, egy egész fejlel kérlek, mert például, ha egyforma magasak lennénk, pontosan egyforma magasak, akkor te vagy én, esetleg egyikünk se; így azonban én lehetek a tizedik, te meg a huszadik... halld micsoda bolond dolog ez Piere Romier ...

Marius Martin megint próbálja kilöki magából azokat az esetlen nevető hangokat, de aztán egész közel hajol Pierehez és a fülebe súgdos.

— Különben is hova mégy erre?

Nem felel, csak reszkető kezét felemeli és elmutat messze a vöröslámpás házakon át, a dombokon túlra.

— Örült vagy. Már az egész várost körülfogták. Esetleg a tengerbe mehetsz, ámbar nem tudom határozottan, hogy nem lesnek-e a víz alatt is ránk?

Piere Romier szédülten a falnak támaszkodott, de Marius magához rántotta.

— Na nem kell azért mindjárt összeesni. Különben sem biztos.

— Nem biztos, hogy az meglesz?

— Az biztos. Csak az nem biztos, hogy te éppen belesel.

Piere Romier bután vigyorgott, vékony, vinnyogó hangokat is adott a torkából, de Marius széles, nagy tenyerét rátapasztotta a szájára és durva szorítással a falhoz nyomta. Most már Piere Romier is észre vette, hogy a legközelebbi vöröslámpás ház

kapuja kinyílik és hallotta a bakkanesok egyforma döngését. Szédülten kapaszkodott Marius kabátjába, fogát a hideg verte össze és behunyta szeme eszelősen ugrált.

Pár perc múlva már alig hallatszott az őrájárat kopogása, ami hallatszik az néhány részleg szabadságos matróz, vagy diák járása is lehet.

— Igazán — mondta Piere Romier — igazán nagy szerenese, én nem is tudok mit mondani neked. Legjobb szeretném tulajdonképpen, ha már reggel lenne. Végeredményben már nincs is olyan messze a reggel. Igen... te előbb megcsókoltál... légy szíves hajtsd le a fejed, én most visszacsókollak téged, nem igaz Marius Martin?

— De igaz, miért is ne csókolnál meg Piere?

Marius most felegyenesedett, nagy fülét tölesér formára nyomogatta, hosszú nyakát előre nyújtotta, még lábujjhegyre is emelkedett, úgy figyelt előre.

— Hallod Piere?

— Hallom. Muzsika. Már az előbb is hallottam.

— De micsoda muzsika, hallod? Valódi gépzongora.

— Gépzongora.

— Igazán nem értelek, hogy ilyen maf-lán állsz itt. Én imádom a villanyzongorát. Bejössz velem? Nézd kérlek, én szeretném eljátszani a „fekete lány fehér vitorlát”. Tíz centimes az egész, az az én nótám és az minden villanyzongorában benne van. Na miért nem mozogsz?

Piere Romier zavartan lehajtotta fejét, bal kezével hevesen vakaródzott és jobb kezével gombnélküli kabátját igyekezett összefogni.

— Ne haragudj Marius, de lásd be, én nem mehetek semmiféle nyilvános házba, nekem ugyanis családom van.

— Már megint micsoda ostobaság ez, ma délelőtt, mikor verekedni kellett, mikor löttek ránk, akkor nem volt családod? Ó, micsoda nevelés alak vagy Piere Romier! Benne vagy egy lázadásban és mikor egy mulatóba hívlak, akkor egyszerre családod lesz. Te talán azt hiszed, hogy nekem nincs meg az a tíz centesem arra a... dalra?... Nézz ide!

Felmutatta a fémdarabot. Megvillant az icedapódó vöröslámpa fényében, Piere egy pillanatra rákapta a szemét, aztán újra lehajtotta a fejét.

— A harc az egészen más volt, akkor

éhes voltam és mikor még odahaza voltam, akkor is csak mindig enni szerettem és most már nyole napja, hogy alig kapunk valamit. Mikor aztán szétverték bennünket, sikerült ennivalóhoz jutnom, ott, ahonnan ezt a rongyruháat hoztam... barátom... mi mindent ettem én össze. Én igazán nem értem, mi szállt meg engem délelőtt, hidd el, én már nem is értem az egészet...

Marius Martin meghúzta a vállát, a tíz centimes olyan göresösen szorította a markába, hogy az egészen beleizzadt. Piere most már ingerülten magyarázott tovább.

— És most itt vagyunk. Összefogdosnak bennünket és hajnalban minden tizedik... mondd Marius, te érted ezt? Én igazán nem tudom miért volt ez az egész, én azt hiszem ezt senksem tudja, csak Andre Belaud, ő csinálta az egészet, neki igazán könnyű, ő 196 centiméter magas, mi baja lehet? Ha sikerül megszöknie, jó, ha pedig elfogják, 196 centiméter, ő mindenképpen első a sorban.

Marius megrántotta Piere karját és ráförmedt.

— Mit jár olyan sokat a szád? Gyere már. Különbben is legjobb, ha abba a házba megyünk, onnan jött ki most a járőr, nem egyhamar megy oda vissza.

Marius Martin egészen nekividámodott, míg a lépcsőn felfelé mentek, oda is szólt Piere Romierhez.

— Gondolod, hogy Andre Belaud, ki 196 centiméter magas...

— Természetesen. Én nem is tudom, hogy nem szándékosan tette-e? Ő mindenképpen első a sorban, mi baja lehet? Nem igaz Marius?

Marius azonban mindenáron vidám akart maradni, beültek egy sarokba, hallgatták a villanyzongorát és Martin az újával pattingatott hozzá.

A madame, aki odajött hozzájuk, harmincnyole éves volt, származására nézve törvénytelen, gyászruhát hordott, mert férje, huszonnégy éves korában, elesett az afrikai harcokban.

— Csak érezzék jól magukat az urak, mi mindenkire egyformán kedvesek vagyunk.

Piere szégyenlősen még jobban behúzódtott a sarokba, szemérmesen lesütötte szemét, de hogy a padlót már mindenféle hulladékkal tele rondították, felkapta a fejét. Azonban a mennyezetet sem tudta nézni, mert kék és szürke füstfelhők törölődtek a feje fölött.

Marius Martin izgatottan mutatott a zongora felé.

— Ó, madame, igazán, villanyzongora, bizonyára szép dalok vannak benne.

A madame mosolygott és bizalmasan közölte, hogyha holnap eljönnek, már nem lesz vöröslámpa a kapu fölött.

— Ez túl közönséges. Lépést kell tartani a modern korról. Holnaptól zöld lámpa lesz kint.

Piere Romier összeborzadt, aztán a szemben lévő falat bámulta, de az is piszkos volt s így tenyerébe hajtotta a fejét.

— A barátja szomorúnak látszik. Bizonyára bánata van. Istenem, szegényke.

A madame elment és Marius könyökével oldalba vágta Pieret.

— Ó, te barom, mit rázkodsz és mit látogatsz a fejed? Mindenkinek tudni kell mindjárt...

— Ne haragudj kérlek... a madame nagyon finom asszony, azt mondta, hogy zöld lámpa lesz... holnap és azonkívül itt minden olyan piszkos, te ezt nem érted, te még nem voltál családos...

Marius Martin egyáltalán nem figyelt oda, mereven nézte a villanyzongorát és a tíz centimest áttette a másik kezébe.

— Ilyen helyen jókedvűnek kell lenni.

— És hallgass ide kérlek, a legnagyobb baj, hogy ez a ruha, ami rajtam van, az Isten verje meg, tele van féreggel, majd megörülök, de itt restellek vakaródnizni...

Marius a tíz centimest most megint a másik kezébe tette és hirtelen felugrott, hogy a zongora felé menjen. Piere Romier ijedten belekapaszkodott kabátjába és húzta visszafelé.

— Na... ne hagyj itt egyedül... gyere csak ide, sügök valamit. Marius újra leült és türelmetlenül nézett Pierre.

— Igazán ne haragudj... ne hogy azt hidd, hogy félek egyedül maradni... de olyan különös... én nem tudom magam kifejezni...

Bizalmasan hunyorított a szemével.

— Legjobb, ha itt csendben meghúzzuk magunkat. Láthatod, hogy a kutyának sem kellünk ilyen állapotban. A lányok még ide sem szagolnak. Aztán kár azért a tíz centimesért.

— A dalt...

— Csak maradj nyugodtan. Lehet, hogy más játszatja el és akkor te megspórolod a fizet. Nem igaz?

Marius hangosan felnevetett, rávágott Piere combjára és ott maradt mellette.

— Micsoda bolond ember vagy te Piere, megfullad az ember a nevetéstől, ha téged hallgat. Ma csupa mulatságos dolog történik. Ha eszembe jut, hangosan kell röhögni! Ahogy ma délután a bassin de la Jolietta körül lógoz, észreveszem, hogy messziről egy járőr közeledik. Sok időm nem volt gondolkodni, beugrottam egy hatalmas hordóba és onnan figyeltem, mi történik odakünn. Egyszer csak látom, hogy a járőrrel szembe egy néger közeledik. De micsoda néger, barátom. Pepita nadrágot hordott, fehér inget és egy rossz szalmakalapot. Zsebredugott kézzel sétált és közben éktelenül fütyürészett. Mellettem ment el, nem is hinnéd el, a néger Gaston Aicard volt. Barátom, én már a hordóban is alig tudtam visszatartani a nevetést. Aicard volt az egyetlen a legénység közül, ki nem tudott fütyülni és most mégis rettenetes hangosan fütyürészett. Mikor egész közel ért a járőrhöz, az őrmester elkapja az ingét és egy hatalmas pofont mért le Gastonnak. Barátom, ha láttad volna. A szalmakalap lerepült a földre és az őrmester öt ujjja nyoma fehéren maradt az arcán. Nem is hinnéd az ember Gaston Aicardról. Valami cipósuvikszsal négerré maszkírozta magát. És az a pepita nadrág, ha láttad volna. Gaston szörnyen köhögött, lenyelte a sípot, mert minden bizonnyal azt tartott a szájában.

Ez valóban rendkívül mulatságos történet. Piere Romier is felbátorodik, hangosan hahotáz. Egymást veregetik, Mariusnak a könnye is kicsordul, egymásra néznek és már valósággal üvöltönek.

A szalónban nincs is már semmi. Mindenki dermedten hallgat, csak a két furesza alak vihog megállás nélkül és éppen hogy még a villanyzongora játszik. Aztán Piere Romier rémülten néz az ajtó felé, elkapja a nézését Marius Martin is és minden további hang visszazuhan torkukba. Piere Romier még a száját sem csukta össze, úgy maradt, ahogy előbb a nevetés széjjelhúzta, avval a két görbe ráncsal az orra alatt.

Constant Roche, a kadett, nem mozdult az ajtóból, éppen hogy csak magához intette a két alakot.

Kint az ajtó előtt Piere Romier balkezét Marius Martin jobbkezehez kötötték. Így indultak szaronyos katonák között az uccára. Roche kadett alig észrevehetően húzta jobblábát, valószínűleg a délelőtti lázadással sérült meg. Constant Roche kadett rosszkedvű volt, sokat mormogott és hátra is szólt a katonáknak.

— Micsoda hülye fráter ez az André Be-

laud. 196 centiméter, mindenképpen első a sorban, kutya baja sem történik, ha békésen velünk jön, de odaáll verekedni, úgy kellett agyonlőni...

Marius jobbkarja meglökte Piere balkarját. Összenéztek és Piere Romier halkan maga elé mormogott.

— Igazán, az ember nem is tudja, hogy mit mondjon... légy szíves, segíts vakarni, mert ezek az átkozott randa férgék...

Ősszekötött kezüket rányomták Piere balcomjára és ritmikusan vakaródtak.

Két magyar költő. Megyery Sári: Csak a fényre vigyázz! Tamás Sári: Isten felemeli a fejét. A női lélek eddig sok ismeretlen érzelmének ihletett költői kifejezésével gyarapítja az új magyar lírát két igen tehetséges költő: Megyery Sári és Tamás Sári.

A lélek apró árnyalatainak leplezetlen, szinte érzéki megmutogatása a vérző asszonyi élet szava zeng Megyery Sári soraiban. Anélkül, hogy forradalmi újító volna, teljesen egyéni, legmaibban mai költő, akihez fogható eredeti tehetség kevés akad mai költőink között. Apró kis életesemények, egyszerű napok végtelen sorozatában megtisztuló fényvel vonul át a „Csak a fényre vigyázz!”, melynek nagy értékeit igyekeztek nem észrevenni.

Hasonló sors érte Tamás Sárit, aki „Isten felemeli a fejét” című kötetével éppen ellenkezője Megyery Sárinak. Megyery minden sorával, modulatával, született kihangsúlyozás nélkül modern, elegáns és fölényesen mai. Tamás Sári a tegnapi és a ma: a valószínűtlen álmódos és a hideg realitás utai között kóborol meleg szívvel, de mind egyiktől jó messze, úgyhogy tulajdonképpen furcsa, de nagyon ízes és asszonyosan őszinte bizonytalanság fátyolozza sorait. Mi is úgy vagyunk a verseivel, mint ő — egyik szép versében írja ezt! — az édesanyjával, akinek csak a selymes mosolygását nem érti; selymes, ingerlő, forró mosolygások titkokat rejtő, fojtó ködfüggőnye mögül halk meszerzűséggel duruzsolnak ezek a nagyon belülről áradó rímek. Találón nevezi magát a világ dobogó szívében nyugtatott figyelő tenyérnek, mert tényleg csak figyel és ide-oda leng a két út között, helyet nem találva, fojtott, csendes nyugtalansággal. Ennek az állandó lelki feszültségnek hű tükröképei a versei. **Kelényi László.**

A Magyar Művészek és Műpártolók Egyesülete ősi rendkívüli közgyűlésén egyik alelnökévé választotta lapunk szerkesztőjét, Dénes Bélát s többek között célul tűzte ki, hogy erősebben tömörítse a tehetséges fiatal

Marius Martin balkézzelel benyúlt a zsebébe és ledobta a földre a tízcentimest. A pénzdarab nagyot koppant, a mögöttük lépő katoná felemelte és zsebrevágta.

— Különben is, — sóhajtott a Marius Martin, — az is meglehet, hogy a „fekete lány, fehér vitorla” nem is volt a villanyzongorában.

Constant Roche, a kadett, megállt egy pillanatra, haragosan visszanézett és a jobb lábához kapott.

Aztán tovább mentek.

művészeket, így az írókat is. Éppen ezért belügyminiszteri engedélyt kért, hogy nevét Magyar Írók, Művészek és Műpártolók Egyesületére változtathassa. A kérvény most fekszik a belügyminisztériumban. Addig is az egyesület, már új célkitűzéseinek megfelelőleg, igen jelentős programot valósított meg máris s fog megvalósítani a közeljövőben. Minden pénteken tartja heti klubösszejeveteleit, Lipót-körút 4. I. em. 2. alatti helyiségeiben. Az egyik héten műsoros, a másik héten vitaest várja a klubtagokat s azok vendégeit. A műsoros estéken eddig közreműködtek: Érdy Pál, Zoltán Irén, Megyery Sári, Fehér Lili, Gál Zsuzsa, Kepes Éva, Rolf Langnes, míg a vitaesték előadói: Ligeti Pál, Dénes Béla, Kéthly Anna, Ascher Oszkár és Dániel Anna, valamint Matolcsy Mátyás, fősztólóli Görög Imre, Kadosa Marcell, Dallos Sándor, Káldor György, Atlasz Márton, Rózsa Ignác, Hort Dezső és Horner Miklós voltak többek között. Az egyesület érdekes újítsa az u. n. Irodalmi törvényszék, amelynek keretében rendes esküdtszéki tárgyalás módjára egy-egy nagy port fölvert irodalmi művet tárgyalnak meg. Az első irodalmi törvényszék nov. 30-án volt Kőrmendi Ferenc Boldog emberöltő-jéről. A tárgyalásvezetői tisztet Dénes Béla, a vádlót Ascher Oszkár, míg a védőt Dániel Anna töltötte be s a közönség — pardon, esküdtszék — hozzászólásai belenyúltak a késő éjszakába. A következő „irodalmi törvényszék” megint nagy szenzációja lesz irodalmi életünknek. December 28-án tartják, témája: Ilja Ehrenburg Roitschwantza és a zsidókérdés. Vádló: Aradi Zsolt, védő: Gelért Lajos.

És hogy mennyire komolyan veszi célkitűzéseit az egyesület, mutatja, hogy képzőművészeti szakosztálya már meg is rendezte I. kiállítását az Uj Szalón helyiségeiben s a napisajtó kritikája a legjobb bizonyíték, mennyire sikerült ez a kiállítás. A kiállítás naponta megtekinthető.

Talán nem éppen csak az emlékekkel való elteltés és nem a sóvárgott jövőre való várakozás, amikor az ember a maga egészében eltolódik a jelenből, a multba süllyed, vagy még el nem érkezett időben él, de nincs sem a multban, sem a jövőben, éppen úgy, ahogy nincs a jelenben, — alája merül, vagy, ami ugyanaz, föléje emelkedik: van nap, hét, ennél hosszabb egész korszak, hogy befogadásra képtelen és cselekvésre is, csak saját színiültig teltségén ring, mint egy csónak. Egész más tájban él; a félmámor egy faja, sokszor nem is fél. A bódultság oka sohasem tudott, sohasem tudható, talán nem is egy oka van, talán nem is ok kell hozzá, talán maga szerzi okait, talán maga okozza önmagát. Nincs benne fény, nincs homály, mert a tárgyak éjszaka is égnek, sűrű, tompa, mélyről jövő ragyogással: a szín egyszerre a világ tulajdonsága lesz, nem felszíne, belülről árad, a forma az érzéki test kiterjedése, nem kihűlt díz. Az élet nem folyik, hanem árad, önmagában lüktet, lassú, nyugodt lüktetéssel, mint egy alvó, édes, sötét, kábító folyadékba merülve. Érzékelés, képzelet elválaszthatatlan, — „man dichtet schon, wenn man erlebt” — egyik a másikon szépül és gazdagodik. E mély kék színek nincsenek sehol, vagy csak voltak, vagy lesznek, — vörösek, mint csillagtalan éjszakákban távoli völgyekben égő fályák, — a fekete olyan, mint egy bársony kígyó, amely az embert puha melegével befonja, — az ember képtelen hegyet, folyót, eget másképpen felfogni, mint ölelést. Szüntelenül áradó hullámzás, de folytonosan emelkedőben, mint a dagály: mindig jobban elrejtí, mélyebben borítja el azt, amit nem lehet annyira elfedni, hogy ne ragyogjon át. Cselekedni nem lehet, mert hiszen az, amit az ember a cselekvéssel el akar érni, egy neme a megnyugvásnak s ez éppen az, amit nem kell elérni, mert megvan. Befogadni képtelen, mert tele van, színiültig tele. Mégis cselekszik és befogad, anélkül, hogy cselekedne, vagy befogadna azzal, hogy cselekvődik és befogadódik. Alkot, illetve alkotódik. Él, vagyis élődik: wird gelebt: „azt teszi, amit az élet vele tesz.” Növekszik. A nagy páthosz: — a világ nagy elszenvéde, elragadottság, ahol már nincs szó szenvedélyről, mert lényét a mámor annyira át- és átítatta, hogy nem kell ellenkezést legyőznie,

— nincs benne semmi rohamos, viharos, semmi erőszak, ugrás, szakadás: olyan élet ez, mintha az ember hőmérséklete egy fokkal emelkedett volna s állandó láza lenne, de egészesleges láza: lassan-lassan, mindig intenzívebbé válva egészeslege felemelkedett volna, áttüzesedett volna s ami azelőtt kivétel, ugrás, lendület volt, most állapot lett, állandó, a maga ritmusában lengő, mélyen hullámzó áthatóbb állapot.

Ez a fák nagy páthosza: nagy elragadottsága, — ez bennük a színiültig teltség hullámzó növekedése, alvó lüktetése, ez az áradás elszenvéde, ez bennük a fekete bársony kígyó meleg ölelése: azt teszik, amit az élet velük tesz, ez a láz és még egyvel több. Már nem láz, már nem több abból, ami van és lehet, hanem kevesebb. Hűsebb, hígabb, csendesebb, egyszerűbb, — kevésbé követelő, elégedettebb és állandóbb. A magasabb hőfok gyorsabb égés, nagyobb sorvadás. Az égés mérséklése, minél inkább való mérséklése, a láznak nem fel, hanem lefokozása egy állandóbb, mélyebb elmerülés. Ez a hűvös láz. A fák az intenzitás fokozásában odáig jutottak, hogy alig melegebbek, mint a föld. A híg növényi vér fokozott intenzitása: feladja a hőt, amelynek fenntartása állandó izzalomban tartaná. Leszállt a hűvös mámorba, egy nyugodtabb, egyszerűbb, mosolygóbb állapotba.

A fa állandóan áradó növekedése, mélységekből való ömlése zavartalan, mert a táplálékkal egybenöt; szakadatlan érintkezésben van ételével. Növésének szünet nélküli folytonossága van. A táplálék a föld. A fa a földet szívja, mindig mélyebbre és mélyebbre nyúl bele. De a fa nem parazita. Nem öli a földet, hanem alkalmat ad neki arra, hogy elajándékozhasa magát. A kötés kölesönös: a gyökér belefúródik a földbe, hogy kaphasson, a föld magához húzza a gyökeret, hogy adhasson. *Az, hogy valami van, még nem jelent semmit: minden, ami van, csak az adásban, az elajándékozásban nyer jelentőséget. Ez minden „viszony” alapja s ebben a viszonyban az, aki ad, mélyebbről van kötte, mint az, aki kap: mert nem a szükséglet köti, hanem a bőség. Az igazi kényszer sohasem a hiányok betöltése hanem a fölösleg elajándékozása. Aki ad, jobban rá van szorulva az elfogadóra, mint az, aki elfogad az adakozóra. Halála is mélyebb, büszkesége is, dia-*

dala is. Ebben van az adás előkelősége, az adás csendes előkelősége, ami a földé.

A fa lényének élő és megnyugtató volta a földdel való elszakíthatatlan együttélése és ebből következik a másik, még lényesebb: a fa kétneműsége. Rómában van egy hellenisztikus szobor: széles csipőjű, gömbölyűtestű asszony, asszonyi mellet, mégis phallikus, vagyis férfi. Hermafrodita. A világ legnyugtalanítóbb szobra: élő-lény, aki nyíltságot megkettőzi, aki nemcsak a nőre várakozik, hanem a férfira is. Nő is, férfi is. Kettős izgalom, kettős várakozás, kettős vágyakozás, mindig két oldalról éri a vágy, kettős zaklatottság. Mert az odaadás lehetősége mindig ugyanakkor az elzártság lehetősége is; ez a sexus szörnyű veszélye: — teljes feladást jelenthet és teljes zártságot, egy isten szabadságát és életfogytiglani börtönt. Ez az, ami a fa kétneműsége: *nem*. A fában nincs kettős izgalom, hanem kettős nyugalom. Mind a két nem befelé fordult: egymás felé. A fa a hermafrodita teljes ellentéte, a hermafrodita a rosszul, a fa a jól megoldott és feloldott kétneműség: a házasság. A fa együttél a táplálékkal és a fában együttél a két nem. A nemek állandó ölelésben vannak éppen úgy, ahogy a fa állandó ölelésben van a földdel. Csak a fában levő két nem ölelése szorosabb. A tápláléktól elválasztható, ha az elválasztás életébe is kerül, a fát ki lehet ásni, gyökerét ki lehet emelni, vagy tépni a földből. A két nemet nem lehet elválasztani egymástól, nem lehet kiánsi belőle a férfit és nem lehet kitépni a nőt. A fa az életnek abban az állapotában van, ahol a nemek még nem szakadtak el egymástól. Már megvannak, nem úgy, mint a kőben, ahol a sexusnak nyoma sincs... már láthatók benne... a fának már van neve, de két neve van... egyben mind a kettő, egybeolvadva, feloldhatatlan szoros-sággal egymásban. Minden fában egy életre kötött házasság rejtőzik, egy elszakíthatatlan házasság, amely állandóan tetőpontján úszik. S itt a súly ismét az állandóságra esik, a szünetnélküliségre, minden rohamosság, szakadás, ugrás távollétére, megszakíthatatlanságára. A fa születése tulajdonképpen a benne levő két nem nászának kezdete. A nász megszakítás nélkül megszakíthatatlanul fojg és tart. Hogy ez a nász a növekedés maga? Ez maga a táplálkozás? Csak abból érthető meg teljesen a fa földhözköttöttsége? Ez a sötét mag, ami a fa személyisége? Ez a ragaszkodó kötöttség és kötés, amivel a táplálékhoz és talajhoz tapad, amivel egymáshoz

tapad a két nem? Csak ebből még a fa számára is elérhetetlen középpontból érthető meg a fa lény? Ez az, amit úgy lehet mondani, hogy a fa egzisztenciája?

Kierkegaard a „Csábító naplójában” beszél az odaadásról, amelyik nem erőszak, nem kábula, nem részegség és összerokadás, — nem előzi meg semmiféle krízis és az odaadás nem ennek a krízisnek megoldása. Ebben az odaadásban a férfi is és a nő is már ott tart, hogy könyörög, adhassa oda magát, azon a ponton áll, hogy már csak az odaadás és az örök között választhat s az egész lény a másik nem után való tátongó és örvenylő kiállásává válik. Ez az, ami a fában levő nemek viszonya: *nem*. Mert itt még megvan az ellenszegülés lehetősége, még megvan az a lehetőség, hogy *nem*. — ha ez az eshetőség már egyenlő is a teljes felbomlással és a magányba való összetört belezuhanással. Már megvan benne az, hogy: *nem* lehet másképpen, hogy *nincs* más út, hogy csakis és csak ez az egyedüli mód a továbbélésre és, hogyha nem teljesül, ez nem a halál, hanem az, ami még a halálnál is megsemmisítőbb. De ez az odaadás túlságosan sakkban van tartva saját ellentétével és a teljesülés ízét túlságosan a nemteljesülésre való oldalpillantás adja meg, túlságosan elmerül a megsemmisülés lehetőségében és csakis a bukásra, az összetörésre, lezuhanásra való tekintettel tudott ilyen kizárólagos, ilyen elemi erővel elragadó szenvedély lenni. A nemteljesülés fenyegető veszélyének lehetőségére épített teljesülés. Perverzítás. A fában a nemeknek nincs meg a lehetősége, hogy egymástól független életet éljenek, nincs meg a lehetőség arra, hogy ne adhassák magukat és ne adhassák magukat oda és ne adhassák magukat teljesen, nem merülhet fel az, hogy a kizárólagos egyesülés íze a nem-egyesülésre való tekintettel legyen feltétlen és maradéktalan. Az egyesülés nyugodt belemerülés, a másik lénybe való elmerülés, beleszívódás és eltűnés, mindig újra való elmerülés, beleszívódás és eltűnés. — mindig újra és folytonosan, ahogy folyók egymásbaömlenek és elkeverednek. A lény egzisztenciája kötve van a másik lényhez, ahogy *Jaspers* mondja, a közlés ennek a kötésnek a jele. A közlésben jut kifejezésre az, hogy a lény nem tud önmaga lenni, ha a másik nem tud önmaga lenni. Az ember csak akkor lehet teljes, ha az, akivel együtt van, teljes, — olyan emberrel, aki nem tudja, vagy nem akarja önmaga teljességét, az ember nem tudhatja, vagy nem akarhatja önmaga teljességét. Ezért a rettenetes

ádatlanság oly emberrel, oly „másikfél”-
lel való együttlét, aki nem saját maga —
megakadályozza az embert abban, hogy sa-
ját maga legyen. S ez az egzisztenciális fő-
törvény sehol sem olyan mélyről kötelező,
mint a nemek között. A nemek viszonyában
csak az a tőkéletesen megnyugtató, ha az
ember találkozik szembenjövő önmagával:
— elindul egy rejtett világ felé... és a
felelőten megtalálja önmagát, mint aki kö-
zeledőben van *omnan*, találkozik és egyesül
vele. Az ember csak önmagával egyesül tel-
jesen szabadon, teljesen maradéktalanul,
csak önmagának szolgáltatja ki magát tel-
jesen, mert csak önmagától nem fél. Csak
annak adja magát az ember teljesen, akitől
nem fél: ezért annak, aki onnan túlról jön,
az embernek magának kell lennie. Minden
egyéb odaadás részleges... minden egyéb
egyesülésben van a lényben belül egy rejtett
örögség felfegyverkezve, kirohanásra és
ölésre készen, tudja, hogy nem szolgálhat-
hatja ki magát maradéktalanul. Van benne
félelem, van benne gyengeség, óvatosság,
elővigyázat, tartózkodás, gát, fal, merev-
ség, távolság, szakadék. És, ahol félelem,
ott gyengeség: ott örödök és falak épülnek,
ott megkeményedik minden sejt, ott elkezd
minden üvegessé válni és törni, ott van az erő:

a szilárd és az erős a halálé
a puha és a gyenge az életé,

ahogy *Laotse* mondja:

a gyenge legyőzi az erőset
a lágy legyőzi a keményet
mindenki tudja a földön
de senki sem mer eszerint tenni,

csak a fa. Benne a nemek megpuhulnak és
meglágyulnak, örökké gyengék maradnak,
gyengék, tele étellel, nedvvel, mint a rügy
és a csecsemő, oly gyengék, frissek, üdék,

puhák — örökké egymás levében főnek,
egymásba izadják nemük illatát, ők tud-
ják, hogy nem az győz, aki kemény marad,
hanem, aki meglágyul és enged és befogad
és felad és feloldja magát... tudják, hogy
az önfeladás nem a gyengeség, hanem az
erő jele... tudják, milyen rettentő örület
azt hinni, hogy az a helyzet ura, aki *kevésbé*
szeret, aki *inkább* megtartja esztét, aki hide-
gebb marad, aki távolabb tartja magát...
ez az a tévedés, amin minden sors össze-
törik: a győzelem azé, aki inkább szeret,
aki elveszti erejét, aki jobban áthéví, aki
közelebb van, aki fel tud olvadni, aki meg
tud semmisülni. A gyermek annak a nemét
kapja, aki mélyebben adta fel magát az öle-
lés pillanatában, — ez rajta a bélyeg: ha az
asszony tudott „gyengébb”, „lágyabb”, ol-
vadtabb, megsemmisültebb lenni, a gyer-
mek leány lesz, ha a férfi, akkor fiú lesz, —
a gyermek neve az egyesülésben való meg-
semmisült odaadástól függ: annak a nemét
kapja, aki gyengébb volt, — mert az volt az
„erősebb”... az volt a puhább, lágyabb és
ő győzött, mindig az győz, aki fel tudja
adni önmagát, aki meg tud semmisülni az
ölelésben.

A fa nem tudja ezt. Csak az tud, aki
nem tud. Ez a fa egzisztenciája. Ez a fa
személyisége: ez benne a mindenekfölött
megnyugtató, minden élőlény közül az aki-
nek életterve az ölelésben való feladásra
épült fel, — aki a földdel, az étellel ölelke-
zik s akiben a két nem állandó ölelésben
tartja egymást s egymásba olvadja mézét.
Ez a fa mélyen erotikus volta... ezért
benne a csábítás... ezért a nyugalom...
ezért a gyengeség... ezért az erő... ezért a
csendes, puha tenyészés, az áradó élet. —
two ways and one will: két út és egy aka-
rat.

GELLÉRI ANDOR ENDRE: Hold
u c c a. (Új írók, Debrecenben.) A F. Sz. leg-
utóbbi számában *A r i o n* elmélkedett egy kri-
tikája során a novellának, mint műfajnak ne-
hézségei felől. Kétségtelenül igaz, hogy a no-
vella a legnehezebb prózai műfaj s épp ezért
oly kevés az igazi novellista a magyar irodal-
omban, ahol az írókat megfertőzi az újságírás,
a tárcanovella. Nos, Gelléri Andor
Endre egyike a legjelesebb fiatal novellistá-
inknak, sőt, azt is mondhatnók, par excellence
novellairó. Új kötete ragyogó kisnovellákat
hoz. Valami fojtott izgalom fűti ezeket az írá-
sokat, az olvasó szinte testi viszonyt kénytelen

fölfedezni a novella s maga között. Letesszük a
könyvet s a testi érzés csak nem akar elmúlni.
Pedig Gelléri világa, a kis vagányok, kispol-
gárok, kismimizzettek világa, valahogy nem áll
olyan közelségben hozzánk, talán azért, mert
még nem is vonult be domináló erővel a ma-
gyar irodalomba. A legfurcsább, hogy erősen
naturalista, erősen pogány és mégis valami
gyöngéd és szemérmes liraiság fűti. Bizonyos,
hogy Gelléri Andor Endre pályáját
erős figyelemmel kell kísérnünk, mert — érzé-
sünk szerint — még számos meglepetéssel fog
szolgálni.

Dénes Béla.

Egyén és közösség. Egyéni tehetségük szerint az emberek három csoportra oszlanak. Elsőbe tartoznak az alkotó szellemek, az úttörő gondolkodók; másodikba az alkotóeszmék terjesztői és tanítói; harmadikba az öntudatlanul cselekvők, a végrehajtó munkások.

Az osztályharc nem mozgatója a fejlődésnek, inkább betegség, amely azt kíséri.

Háború és imperializmus. Messzirelátó emberek jóslgatják, hogy európai háború nem lesz többé. De elkövetkezik a fajok harca, nevezetesen a fehér és sárga faj összeütközése.

A háborúelőtti Törökország gyenge volt és gyámoltalan, az európaiak a Közel Kelet beteg emberének nevezték és már felosztására készültek. A Központi hatalmak összeomlása után a Szövetségesek már hozzá is akartak fogni az osztozáshoz. De a törökök kiverték hazájukból az előnyomuló görögöket és széjjeltépték a megalázó békeszerződést. Ha nem nagyhatalom is ma Törökország, de hatalom mégis, amely számot tesz. Így fog össze majd minden elnyomott nép, hogy kizsákmányolói ellen küzdjön... Fehérek és sárgák, jogaikért harcolva, egyesülni fognak a fehér és sárga imperialisták ellen.

A világháború folyamán elhangzott egy jelszó és örömet váltott ki mindenfelé. Wilson jelszava volt: a népek önrendelkezési joga... A harc alatt, amelybe Kínát is belevitték, míg torkukon volt a kés, Anglia és Franciaország is a népek önrendelkezési jogát vallották. De a békekötésnél a Szövetségesek imperializmusa elgáncsolta a népfelszabadító törekvéseket. Olyan béke jött létre, hogy igazságtalanabb már nem is lehetett. A gyenge népek még mélyebbre süllyedtek és a világ ma néhány nagyhatalom uralma alatt nyög.

Sokáig hittük, hogy a fehérek a legokosabbak, legtehetségesebbek a világon. A tudomány az ő kiváltságuk volt, mi ázsiaiak, nem tudtuk elsajátítani szerencsés tulajdonságaikat, nem tudtuk gazdaggá és erőssé tenni hazánkat. De íme, Japán néhány évtized alatt nagyhatalommá nőtt... Versaillesben a békekötésnél ott ült közöttük és ázsiai ügyekben Japán füttye szerint táncoltak a hatalmak. Mitőlünk is kitelik tehát az, ami a fehérektől. Az emberi fajták csak színre eltérőek, észbeli tehetségre nem. (Szun-Yat-Szen.)

* * *

A magyar falu. A faluval még nem foglalkoztak eleget... Nem foglalkoztak annyit, amennyit megérdemelt volna. Mert a falu túlságosan magyar volt. Ha ez a falu a maga lelkiségének hangot tudott volna adni már a régi időkben, akkor a Kossuth Lajos-i eszmék sokkal erőteljesebben domborodtak volna ki és a független Magyarország felé való törekvés dinamikusabbá vált volna. Ehhez a faluhoz azonban nem vezetett út, különösen, ha magyar faluról van szó. Nem törődtek a vidék kultúrájával, nem törődtek azzal, hogy van-e elég iskola... a falut nem kapcsolták bele a világ közlekedési hálózatába. Nem törődtek azzal, hogy el tud-e gyorsan jutni a falu termelvénye. Nem törődtek a falu higiéniájával, nem ápolták a csecsemőket, nem érezték át azt, hogy sok-sok millió magyarra van szükség a Duna medencéjében ahhoz, hogy hivatásunkat teljesítsük. A nemzet álpolitikai eszméknek volt az áldozata... A falu népét símogatnom kell, a magyar ember nagyon halás ezért, a magyar embernek ritkán kell a kemény szó, az szereti, ha símogatják. A magyar szereti a fantáziát, hiszen keleti fajta és nagy távlatokhoz szokott nép vagyunk. (Gömbös.)

* * *

Szép új világ! Meg fogjuk teremteni a kiválasztás kitarító és esőkönyös keresztvitélivel az új nemzedéket; és az új nemzedékben mindenkinek meghatározott kötelessége lesz. Sokszor kecségtet engem a laboratóriumi nemzedék képe. Meg szeretném teremteni a hareosok osztályát, mely halálra kész; a feltalálókét, akik a titokzatosság rejtélyeit kutatják; a bírák osztályát, a nagy ipari vezéreket, a nagy kutatókét, a nagy kormányzókéket. Ez a rendszeres kiválasztás teremti meg azokat a nagy kategóriákat, melyek majd az Impériumot fogják megteremteni. Bizony nagy-szerű ez az álom, de látom, hogy lassan-lassan meg is valósul. (Mussolini.)

* * *

Államkapitalizmus. Az államkapitalizmus az a kapitalizmus, amelyet korlátozni tudunk, melynek határait mozgatni tudjuk, az államkapitalizmus egybe van kötve az állammal, az állammal azonban — a munkának, a leghaladottabb munkának az élcsapata, röviden: mi vagyunk. Az államkapitalizmus olyan kapitalizmus, melynek mi szabjuk meg a kereteit. (Lenin.)

Szövetkezetek. A szövetkezetek a kapitalista állam viszonyai között kétségkívül kapitalista testületek. Az is kétségtelen, hogy a mai gazdasági viszonyok között vegyesen állanak fenn magánkapalista vállalatok és szocialista típusú vállalatok... s jelenlegi viszonyaink mellett a szövetkezetek egyértelműek a szociálistussal. — A szövetkezeteknek nemcsak általában, hanem anyagilag is kedvezni kell. Állami hitelekkel kell nyújtatunk nekik, nagyobbakat, mint amekkorákat magánüzemeknek, sőt a nehéziparnak is nyújtunk. (Lenin.)

* * *

A szabadság kérdése. A szabadság fogalma nem abszolút fogalom, mert az életben ilyen nincsen. A szabadság nem jog: a szabadság kötelesség. Nem adomány, hanem vívmány, nem egyenlőség, hanem kiváltság. A szabadság fogalma változik az idők folyamán. Van szabadsága a békés időknek, mely nem lehet a háborús időknek a szabadsága; van szabadsága a gazdagság idejének, melyet nem alkalmazhatunk a nyomorúság éveiben. Küzdelem van, nagy küzdelem az állam és az egyén közt. Az állam közt, amely központosít és az egyén közt, mely igyekszik azt elkerülni. Milyen szabadságról van szó? Amikor egy országban szabad a szabadságért küzdeni, az legjobban bizonyítja, hogy a szabadság létezik. Azokban az országokban, amelyek igazán zsarnokiak, a szabadságot még könyvekben sem szabad megnevezni, mert ott az index, amely a tiltott könyveket elégeti.

Egy másik érveléssel is kell foglalkoznom s ez az erőszak és a belenyugvás kérdése. Azt mondják: „Önök erőszakkal kormányoznak!” De minden kormány erőszakon alapul. „Szavakkal nem lehet államot fenntartani!”, mondja a politika mestereinek mestere. Különben is: az erőszak belenyugvás. Nem létezhetik erő ott, ahol nem tördnek bele s beletörődés nem lehet ott, ahol nincs erő. (Mussolini.)

* * *

Új emberi relációk. Talán azzal jellemezhetem a végbemenő változást, hogy kiterjesztjük az egész nemzeti életre a szülőfalut, a község ősi elvét: senkise tehet olyat, ami szomszédját, földijét károsítja... Károsítja a földit, ha a jószágot a vetésébe eresztí. Károsítja, ha disznóolt épít a főucca közepén. Később eljutottunk oda, hogy károsítjuk, ha jogtalan hasznot szerzünk villany, gáz vagy vasútmonopólium révén... károsítjuk, ha éhbérért dolgoztatjuk gyermekeiket sok munkaórán át... Nem ütközhetik az egyéni szabadság elvé-

be a földire és felebarátra való tekintet további kiterjesztése sem. Mítsem korlátozza az egyén szabadságát, ha méltányosabb munkabérek fizetésére szorítjuk, helyett, hogy eltiltatnók a gyermekmunkát, vagy az egészelegre ártalmas berendezéseket. (Roosevelt.)

* * *

Házassági problémák. A házasság sem lehet öncél, hanem nagyobb feladatokat, a faj fenntartásának és szaporításának feladatát kell szolgálnia. Ez az értelme és rendeltetése... A faji állammak elsősorban a házasságot kell a faji szegényellapotából kiemelnie, az intézményt saját képére kell formálnia úgy, hogy az Úr hasonmása s ne az ember s a majom között álló szörnyesülötték létrehozása legyen a célja. (Hitler.)

* * *

Leánynevelés. A népi államnak a fiúneveléshez hasonlatosan kell a lányok neveléséről is gondoskodnia. Itt is a testi nevelés fordítjuk a fősúlyt és csak azután következnek a lelki és végül a szellemi értékek. A női nevelés elkerülhetetlen célja: az anyaságra való nevelés. (Hitler.)

* * *

„Kapalista vagyok.” Kapitalista vagyok, ez az irányelvem és ez azt jelenti, hogy az egyéni vállalkozást szeretem és alátámasztom és azt hiszem, hogy semmiféle kollektív termelés nem termelhet ki tehetőséget. Amikor azonban hangoztatom a kapitalizmust, egyben azt az álláspontot is hangoztatom, hogy a túlzó és mohó kapitalizmust szívó utólom. Azt a kapitalizmust, amely nem igazodik bele a nemzet életébe, amely nem magyar ügyet akar szolgálni termelésével és rendszerével. én nem tartom igazi kapitalizmusnak. Ezek azok a modern vámszedők, akik abból élnek, hogy spekulálnak és máról-holnapra meggazdagodnak. Én tehát azt kérem azoktól, akik a kapitalista irányzatnak a reprezentánsai, hogy nyírbálják le a kapitalizmus túlnövéseit, harmonikusan illeszkedjenek bele a magyar társadalmi és gazdasági struktúrába, ne akarjanak pénzt is gyűjteni és iparvállalatokat is szervezni, ne akarjanak mohón terjeszkedni, mert az végeredményben a saját bukásukat idézheti elő. (Gömbös.)

* * *

Bátor kísérletek. Sok a gyengeszívű, aki fél a változástól és a háztetőbe kapaszkodva gubbaszt az árvíz közepén. Ijedtében nem mer nekirugaszkodni, mert hátha nem jut el a célig. És akik vállalnák a koc-

kázatot, azok is váltig vitáznak az utakról és módokról. Nos, ne eseréljük össze a célokat és eszközöket. Sok úgynevezett „vezető” nem látja a fától az erdőt... Az ország ma bátor és kitartó kísérleteket kíván. A józanész parancsa, hogy dolgozzuk ki a módszert és próbáljuk ki. Ha nem válik be, valljuk be nyíltan és kíséréljük meg másként. De eselekedni kell. A szűkölködő milliók nem fogják örökké nyugton szemlélni, hogy kezük ügyébe van minden, ami szükséges és mégis elérhetetlen. Lélek, fantázia és hozzáértés erejével kell szembenézni a tényekkel, akár kellemesek, akár nem. Ki kell igazítani drasztikus eszközökkel is — ha szükséges — a gazdasági машина bajhozó hibáit. És ehhez bátorság kell. A fiatalok bátorsága. (Roosevelt.)

* * *

Az állam alkonya. Az állam akkor halhat el teljesen, ha majd a társadalom valóra váltotta az alapelveket: „Mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint”. Vagyis, ha az emberek anynyira megszokták a társadalmi egyesülés alapvető szabályainak megtartását és munkájuk oly termékeny lesz, hogy önként fognak képességeik szerint munkálkodni. A szűk polgári jogi felfogást, amely arra indít, hogy egy Shylock szűkkeblűségével ügyeljünk, hogy valamiképp félőrával többet ne dolgozzunk, mint a másik, ne kapjunk kisebb fizetést, mint a másik, — ezt a szűk felfogást ebben az esetben túlhaladtuk. (Lenin.)

* * *

LUIGI PIRANDELLO: *Mattia Pascal két élete.* (Franklin.) Melyik az igazi életünk, amelyet élünk vagy amelyről csak álmodunk? Olyan-e az ember valójában, amilyennek mutatkozik, avagy szerepet játszik egész életén át? Elválasztható-e egymástól a valóság és a képzelet világa? Ezeket a kérdéseket veti fel Pirandello valamennyi drámájában. A megválaszolásuk körül azonban baj van, mert Pirandello, mint minden formából, művész-forradalmár csak a kérdésben konzervens. De azzal a kétsíkű ábrázolási móddal, amellyel a külső és belső valóságot egymással szembeállítja, mindenkor sikerül szemléletét a műben kiteljesítenie. Pirandello jelentősége a drámaírodalomban még felbecsülhetetlen. Szétrombolta a dráma régi formáit s színpadképessé tette a legelvontabb jelképeket is.

„Mattia Pascal két élete” című regényében ugyanezzel az ábrázolási módszerrel dolgozik, s a regényben felvetett probléma, az emberi

Háború és béke. Hiszik-e, hogy a világháború, mely egész Európát vérbe fürösztötte, tényleg az utolsó háború volt! Azt kell mondanunk, hogy a háború, amelyen keresztül mentünk, nem volt az utolsó. Elképzелhetetlen, hogy egy esetleges háború, amely holnap kitör Európában, bennünket érintetlenül hagyjon. Ezért készülnünk kell reá. Nem szabad arra várunk, hogy a háború kitörjön... Fokozunk kell az emberi lehetőség végső határáig azt, amit a nemzet háborús teljesítőképességének nevezek. Mit jelent a nemzet háborús teljesítőképessége?... Minden erőforrás összességét. Egy vasútnak a villamosítása, ami a mi szénszükségletünket csökkenti, a nemzet háborús teljesítőképességének fokozását jelenti; szintúgy egy mocsár kiszárítása, amely kenyérbehozatalunkat csökkenti. Egy hajó amelyet tengerre boesátunk, a nemzet háborús teljesítőképességének fokozása. Történeti erőforrásokról is szölvünk, mert ezek is mélyen belejátszanak a népek sorsába. Tudják Önök, hogy mit jelent a franciáknak háborús hagyományaik szempontjából, hogy Napoleon az Invalidusok templomába van eltemetve? — De másrészt a gazdasági, politikai és katonai erők a kultúrának magas foka hiába volnának, ha emellett a nép hedonista, gyáva, jóléte merülne s a szükséges háborús erőfeszítésre képtelen lenne. Egy nemzet háborús teljesítőképessége tehát nem a katonai, gazdasági, erkölcsi és ipari teljesítőképességek egyszerű összegének, hanem összhangzó szervezetségük eredője. (Mussolini.)

élet kettőssége, a pirandellói gondolatör mert megfogalmazása.

Mattia Pascal megundorodva régi életétől, megszökik hazulról. Hozzártatózó, egy éppen abban az időben kifogott vízi-hullában felismerik őt s ettől kezdve halottnak hiszik. De Mattia Pascal él és azt hiszi, hogy miután elszakadt az élők életétől, sikerülnie fog megvalósítani azt a másik életet, amely után vágyakozik, amelyben függetlennek és szabadnak hiszi magát. De hamarosan megtanulja, hogy kísérlete hiábavaló, mert az átalakulás nem külső körülmények függvénye, annak először belülről kell végbemennie.

Mindaz, ami Pirandellónak oly különleges helyet biztosít az európai irodalomban, fellelhető e regényben is. Csak persze a sajátos pirandellói kétsíkű ábrázolás nem hat oly forradalmian újnak a regényben, mint az író drámaiban.

A regényt Déry Tibor fordította magyarra. Kitünően! F. a.

János a nyakába vette Béceset és hossz-szas keresés után megtalálta a Hotel Müller — helyét. A szálloda már nem volt ott. A ház portása tudtára adta, hogy a szállodát a múlt év novemberében feloszlatták. Kiköltötték. Rosszul ment, alig volt néhány lakója. — Osminov Karinra nem emlékszik. Nem tud róla.

Osminov Karin. Ez a név motoszkál már János fejében, mióta hazulról elutazott. Furesza érzése támadt. Soha nem látta még a nőt, de úgy érezte, határozottan belé-szeretett. A nevébe, Osminov Karin. Egy barátjától hallotta ezt a nevet először. Az beszélt róla hosszú órákon keresztül, mielőtt Bécsbe jött. És a lelkére kötötte, hogyha megérkezik, okvetlenül keresse fel Osminov Karint, akivel gyönyörű napokat töltött Bécsben, aki orosz, bús, szomorú orosz, széke, diáklány és úgy tud szeretni, ha szeret, mint senki a világon. A Grábennel szemben, a Hotel Müllerben lakik, de ha ott nem találja, a Café Domban okvetlenül rábukkan, mert két évvel ezelőtt mindennap ott bridsezett.

Tehát a Café Dom . . .

A Café Dom elegáns hely. Sokan járnak ebbe a kávéháza. Művészek, írók, újságírók, diákok, diáklányok. És sokan bridzselnek itt naphosszat . . .

A kávéházi pincér nem ismeri Osminov Karint. A bridzspincér sem. János vígasztalan. A bridzspincérnek van egy ötlete: „Zentralmeldungsamt” a Karin. Ott biztosan megmondják, hol található Osminov Karin. Ott biztosan tudják a lakását is.

János rohan az ötlettel, végig a Grabenon, a Rotenthurmstrassen ki a Kaira. Egyik rendőrtől a másikig megy. Útbaigazítják. Végre előtte van a Meldungsamt.

Pech! Ma éppen vasárnap, ninesen hivatalos óra.

Mint az örült, kap a fejéhez, a halántékán érzi dobogni szívét. . . Osminov Karin. . . Ez a név már teljesen beleidegződött. Úgy érzi, okvetlenül meg kell találni a nőt. Fantáziájával színesen megrajzolta őt magának s ebben még az is segítségére volt, hogy barátja képet is mutatott róla. S most előtte lebegett állandóan ez a kép, amint száguldott végig Bécs utcáin s be-kár, hogy ma vasárnap van, a Kai kihalt, az emberek a mozi-ban ülnek, a Meldungs-

amtan egy nagy lakat lóg és Osminov Karin címe a lakat mögött rejlik és neki másnap reggelig várni kell . . .

Reggel. A Meldungsamt nyüzösög. Húsz garasért kérdőlapot kapni. Szerelmesek, akik szeretőjük címét vesztették el, aggok vagy munkanélküliek, akik egy utolsó mehetsmerést találtak még emlékezetükben és most ahhoz akarnak fordulni.

A hivatalnok eléje teszi a kérdőlapot. János ír. Nemzetisége: orosz, kora: Húsz éves, utolsó lakása: Hotel Müller. Ez az egész, amit róla tud és ami a fantáziájában a nőről él, de hát azt mégsem teregetheti a hivatalnok elé.

Aztán leül a padra, várni. Egy óráig legalább kell várni. Annyi a legkevesebb, míg kikeresik.

. . . Egy óra múlva tudom a címed. . . — gondolja János. Egy óra múlva és öt perc múlva talán már meg is találak a Ring egy kávéházában reggelizés közben, vagy a Stefanskirche körül, amint a reggeli sétádat végzed, mert olyan szerenésem nekem már eleve nines, hogy otthon találjalak. Estére randevút adsz s elmegyünk valahova bumlizni. Vagy az is lehet, hogy meghívsz a lakásodra és ott adsz nekem feketét, vaesora után. Ez lenne még a legjobb eset, bevallom, ezt is szeretném a legjobban. Aztán. . . Aztán együtt töltenénk egy gyönyörű estét. És mgarátkozunk. És én udvarolni fogok neked, hiszen már úgyis szerelmes vagyok beléd, vagy a nevedbe, vagy mit tudom én, mindenestre anélkül, hogy láttalak volna egyáltalán. A szerelmesekhez csók illik és én meg is foglak csokolni. . . Na, igen, idővel, nem mondtam, hogy mindjárt. . . Nem, azt egyáltalán nem mondtam. Es te is szeretni fogsz, úgy-e, és lesz idő, amikor a szerelemtől a te szíved is épügy a halántékodon fog dobogni, mint az enyém most, amikor várom a címed.

A hivatalnok egy nevet kiált. Jánost ez felrizza narkotikus álmodozásából. Rohan, elkappa a hivatalnok kezéből a kérdőívet, keresi rajta a megváltó gyönyört, azt az uccanevet, amely neki az életét kell hogy itt Bécsben jelentse. . . Hiszen ott lakik Osminov Karin.

.....
Nicht gemeldet! Unbekannt!
.....

János visszahanyatlik a padra, lehúnyja szeméit és a világ úgy forog vele, mint a ringlispiel a Praterben.

* * *

Napok mulva a Währingerstrassen meglát egy szöke, esinosan öltözött nőt. Bunda van rajta. Kiéhezett férfiszemeivel majd felfalja. Látszik rajta, hogy úrinő. Miért, úrinőt is felfalnak a kiéhezett férfi szemek. A nő a villamosmegállóhoz megy, fel akar szállni. Jön a kocsis, fel is száll. János utána.

— Pardon, kisasszony, ön nem Osminov Karin véletlenül?

— Nem, uram, miért mondja?

— Ez a hasonlatosság megörjít. Bocssáson meg, de azt hittem, hogy ön az. Néhány nap előtt barátom mutatta a képét... Igen, hallatlan... na de ez a hasonlatosság...

Másnapra randevút beszélnek meg a Stadelmann-kávéházba. Ott majd részletesen elmondja a nőnek, hogyis áll ez a rendkívüli hasonlatosság.

* * *

A nő pontosan eljött... Elmondta, hogy férje gyáros, elhanyagolja és öt év óta még egy kedves szót sem szólt hozzá.

Borzasztó. De ezen talán lehet segíteni... János mindenesetre vígasztalja. Aztán kéz a kézben, a Stadelmann nagyon diszkrét kávéház és különben is, estére újra randevújuk van, már megbeszélték... Majd sétálnak egyet... szóval, mégsem Osminov Karin?

Mégsem, pedig hasonlít rá. Legalább is ilyennek képzelte.

Kár. De mindegy...

* * *

A nő ismét pontos. János minden további nélkül belekarol... Hihetetlen, hogy nem Osminov Karin... Összesímulva mennek és a gyáros felesége minden lépésnél összezerezen. — Jaj, a férjem barátja; jaj, a házmesterné a gyárból; jaj, a munkavezető; jaj, a szomszédban lakó nőorvos...

És különben, ha azt gondoljuk, hogy tényleg Osminov Karin, akkor... Ez csak nem probléma...

János unja a dolgot, egy pillanattig nem jön senki. Az ucca sötét, gázláng még véletlenül sem ég. Átfogja a bundás asszonyt és szónéül megcsókolja, de a nő ajka a remegéstől ideges vonaglásba torzul... Jajj...

Hiszen nem is jön senki. Különben is kár félni, remegni itt az uccán. Egy tábla előtt állnak: Hotel Donaukai. János ránéz az asszonyra: a hotel szobája be van fűtve és a férjed már öt év óta egy kedves szót sem szólt hozzád... És olyan vagy egészen, mint Osminov Karin...

A szálloda ajtaja becsukódik mögöttük.

* * *

Bent egy szomorú lány fogadta őket. Bejelentőlap.

X. János... Vidék...

Es mit írjunk... a férj, mégis, talán kitudódik, eh írjuk azt, hogy Osminov Karin... Wien...

Aztán felmennek a lépcsőkön.

* * *

Odakint a szomorú lány bambán nézi a bejelentőlapot és nem tudja, ébren van-e vagy álmodik. — Osminov Karin. Ez áll rajta.

Jóval később János és „Osminov Karin” jönnek le a lépcsőn. Nyugodtan, mosolyogva...

János a zsebébe nyúl és negyven garas borraivalót ad.

* * *

Az élet forgataga tovább sodorja az embereket. A dohos absteigkvartir halljában János a megtört lánynak negyven garas borraivalót adott.

A lány nézi a pénzt, nézi Jánost, a nőt, amint kimennek a kapun és szeme előtt van még mindig a bejelentőlapon — a saját neve:

— Osminov Karin.

Habán Mihály: két vers

SZABADULÁS

Csúf ördögök, biztattak, gyötörtek, hogy ereszteném ki
véremet a földre, nyílaló almokkal törtek rám.

Bizony reményeim már elasztak, mikor hozzámért
a te meleg kezéd varázsa!

Csodát műveltél velem édes, mint Jézus az örök
csöndesség, a bús némaság partjára tévedt Lázárral!

Megmostál szemed tiszta fényével, egy sötét barlang
rémei közül kihoztál.

Sebeimet olajos írral kented be, a tested drága, illa-
tos hamvával.

Megint a te szerelmed emelt föl engem, a te szerel-
med adott kedvet a szívemnek!

Hallgasd csak, milyen vígan dalol már, mint a szí-
nes szökökutatak vasárnap este a szép Ligetben.

KACSAK

Kövér kacsák totyognak az udvaron s hosszukat pislog-
nak az égre, földre jó falatok után.

Egyszer a trágyalében csereg a csőrük, máskor nagy
gajdolással a szemétkben turkálnak.

Mohón herpelnek végig a tócsákon és örökösen a
hombárt, a termést tudakolják:

Hány zsák ár-pád van, gazda, hány zsák ár-pád
van!?

Igy élnek a kacsák és kinek sincs jobb dolga mint ne-
kik!

Éktelen étvágyuktól semmire férhet, mindent fel-
fálnak; már remeg az udvar, ha lépésüket érzi.

Mégis mint a fináncok vagy az adószedők, friss reg-
geltől estig csak egy nótát fújnak:

Hány zsák ár-pád van, gazda, hány zsák ár-pád
van!?

Hangjukkal megtelik a lélek és mikor lepihen dél-
ben a gazda, jelenést lát.

Almában, egy telhetetlen óriás kacsaként, a felséges
Isten jön a földeken feléje.

És mintha az égbolt szólalna meg, boldog nyugal-
mát összerontja, dologra serkentvén zengő kántálással:

Hány zsák ár-pád van, gazda, hány zsák ár-pád
van!?

A Z É L E T É R T E L M E

írta: HORT DEZSÓ.

Végre egy könyv, amely nem kódós messzeségekben és metafizikus homályosságokban keresi az élet értelmét, hanem nagyon földön és nagyon jelenvalóan megállapítja: az élet értelme a közösség, a munka s a közvetlen szeretet — az a kis közösség, amelybe születünk, amelybe állított a sorsunk s amelyen munkálkodva építjük a nagyobbakat; az a mindennapos munka, amelyet végeznünk kell, hogy az élethez szükséges javak birtokába juthassunk; s az a közvetlen, a másikhoz: a férfihez vagy nőhöz kötő szeretet, amely minden pátoz nélkül, szótlannal és egyszerűen a kis és építő áldozatra kész... Aki lelki beteg, az valamiképp itt hibázta el az útját. Aki újra egészséges akar lenni, az itt revidálja valahol a magatartását. Lehet!

Ha Freud „pszichoanalizise” a lélektan magas — mert nagyon gyakran felhőkben járó iskolája, úgy ez az „*individuál-pszichológia*” (amelynek megalkotója: Alfréd Adler „Der Sinn des Lebens” cím alatt adta ki legutolsó könyvét), minden jelen és jövődó pszichológiák első és alapvető ábécéje: Nem lehet ma már emberrel tudatosan bánni — s erre törekszik a pszichológia — nevelésről, egyéni s ezzel kollektív boldogságról egy komoly szót se szólni az Alfréd Adleri individuál-pszichológia szempontjainak és útmutatásainak — nyugodtan mondhatjuk: kategoriális (Kanti értelemben kategoriális) meglátásainak figyelembe vétele nélkül.

Nem ismerünk optimisztikusabb ember- és életfelfogást, mint ez az Alfréd Adleri:

Az élet legtitkosabb értelme a *Minderwertigkeitsgefühl* („Mensch sein heisst: sich minderwertig fühlen”), amely önmaga legyőzésére törekszik. Nem a könnyen szerzett, hanem az akadályok legyőzésével megharcolt élet, nem a természettől szép ember, hanem a szociálisan szép, mert akadályokon győzelmes karakter az ideál. Nem véletlen, hogy annyi külsejében jelentéktelen gentlemant és csinos gazembert („missetaltete Gentlemen und hübsche Halunken”) hord hátán a földünk. A könnyen szép élet nem jó, mert elkényeztetet s az életben: a közösségben való elhelyezkedés útján nem lehet nagyobb handicap (—

anyák, vigyázatok! —), mint az elkényeztetés, az elkényeztetettség...*)

Azok a legképeségeesebbek, akik legyőztek valaminő nehéz akadályt. Demosthenes dadogóból lett Görögország s az emberi kultúra egyik legnagyobb szónoka. Természettől balkezesek gyakran fejlesztik művészeti nívóra a jobbkezüket. Azok az élet útján való küzdelemben a legszerencsésebbek, akiknek természettől meglevő közösségérzését nem bénítja elkényeztetés vagy nélkülözés, a pozitív vagy negatív handicap...

Jó olvasni ma — a Londont néhány óra alatt elpusztító bombavető repülőgépek apokaliptikus vízióinak árnyékában — ezt a nagyon ősi és nagyon emberi reményeségeket megújító könyvet: „Bestand der Menschheit mit dem Gutsein untrennbar verknüpft.” „Jellemző a közösségi érzés hatalmára, hogy a közösségtelen magatartást mindenki (a beteg, a közösségi érzés hiányában szenvedő is) helytelennek ismeri fel, mintha minden egyes ember elmaradhatatlan tributtal adózna a közösséggel felnevelő érzelmeknek”. Háború, halálbüntetés, fagyűlölet, neurózis, öngyilkosság, bűn és részegség csak helytelen irányú és pusztító hatású kísérletek az ösemei kiélésére, amely előre, győzelemre, akadályok legyőzésére irányul. De a győzelem ma már nem az embertárs, a szomszédos akarat megsemmisítése... Nem álom és nem utópia, hogy olyan társadalmi helyzetek teremthetők, amelyekben a közösség iránti áldozatkészség automatikusan működik, akár a lélegzés, vagy a test egyenes tartása... És aztán ez a nagy reménység és nagy biztosság az elhelyezkedésre, az alkal-

* Az *Oedipus-komplex*, állapítja meg Alfréd Adler, közelről sem általános törvényszerűség, mint ahogy a pszichoanalízis hirdeti. Egyszerűen csak az elkényeztetett és elkényeztető jó-polgári mamák nevelési elveinek produktuma, ami feltűnő módon előtérbe lép, ha az elkényeztetett gyermek túlzó hiúságában az élet porondján megjelenik és hamarosan — például a lányokhoz való viszonyában — megcsalatva érzi magát anélkül, hogy lenne elég szociális lélekereje a másikhoz való csatlakozásra.

mazkodásra, a kis és mindennapos munka dicsőségére nevelő pszichológus szájából: „Die grossen Leistungen aber, von denen wir leben, haben sich immer als höchster Wert durchgesetzt”.

Folytassuk az idézeteket, vagy mosolyogjunk? Marseille, spanyol halottak, éhenhaló festőművészek, a jövődő világháború mázsás fokkaljai... Am volt-e valaha is más értelme az életnek, mint az ilyen szent és oly sokáig utópisztikusnak tűnő lázadás — a szellem, a jövődő, az igazi társadalom víziójának lázadása.

Láttatok már Alfréd Adlert?

Nem próféta. Nincs benne semmi a Jezaiás rettentő nyugtalanságából vagy a

Krisztus megdöbbenő jóságából. Egyszerű nyárspolgár. Szeret szürke ruhában járni. Lehetne egy szövénagykereskedés Herr Chefje a bécsi Tuchlaubenen.

E sorok írója hallotta egyszer a müncheni egyetem aulájában, Klages, a harmadik birodalom kedvenc filozófusa után. A misztikus és ágáló, a típikusan prófétás Klages árnyékában egy pillanatra szinte eltűnt ez a kis, jelentéktelen bécsi zsidó. De aztán beszélni kezdett. Nem gyújtóan, inkább egy kiesit szárazon: Ne szép szavak bombasztját várjátok tőlem, de cselekedjétek úgy, ahogy ajánlom, a lassan épülő pszichológiai megismerés jogán parancsolom! Ez az élet, a jövődő értelme! És már senki se gondolt Klagesre.

RADNÓTI MIKLÓS:

VIHAR ELŐTT*

*Az ormon üldögélsz s térdeden néked ért
ifjú asszony alszik, mögötted szakállas
haditettek; vigyázz! kár lenne éltedért*

*s kár világodért, mit enmagad kapartál
tíz kemény körömmel életed köré, míg
körötted körbe-körbe lengt a halál*

*és íme újra leng! s lepotyognak a kert
fészkei rémülten a fák tetejéről
s minden összetörik! figyeld az eget, mert*

*villámlás rengeti már s cibálja a szép
kisdetek ágát s mint ők, oly vékonyan és
sírva sírdogál most az alvó férfinép;*

*hogy álmára fú a szél, forog; dörmög és
fölrriad! s bámul rád, ki ébren üldögélsz
míg szálldos körötted körbe röpké dörgés,*

*mert takaros csata készül itt, a cifra
szél beszél felőle fennen és a felleg;
jó lesz szerelmed teríteni asszonyodra.*

* A költő sajtó alatt lévő Ujhold című verseskönyvéből.

VÁLASZTÓJOG és PARLAMENTARIZMUS

Irta: HERCZEG ISTVÁN.

A magyar választójogi reform ügye, úgy látszik, végrehalálásra visszavonhatatlanul döntő stádiumba jutott és ezzel megindult körülötte az a párt-taktikázás, amely speciálisan a választójog reformjának nemcsak Magyarországon, hanem a legtöbb európai országban is szinte elmaradhatatlan kísérője. Minden párt olyan reformot szeretne kiharcolni, amely pillanatnyi helyzetének legjobban megfelel és alkalmas arra, hogy vele mandátumainak számát gyarapítsa. Pedig a kérdés nem olyan természetű, hogy szabad lenne taktikai játékszerrel lealaesonyítani; s éppen Magyarország keserű tapasztalatok alapján tanulhatta meg, hogy milyen következményekkel járhat a kérdésnek pártérdekek szemlélésében való elintézése.

A választójog egyébként csupán kiszakított része egy szervesen összefüggő, nagyobb kérdéskomplexumnak, a parlamentarizmusnak; s ezért ha a problémát párt-szempontoktól mentesen, a hozzá bogozódó összes szálak áttekintésével akarjuk tárgyalni, akkor ezt csak sokkal szélesebb síkon, az egész parlamentarizmus problémáinak sorsánál tehetjük. A kérdésnek ilyen módszerű vizsgálata főleg a mi napjainban szükséges elengedhetetlenül: hiszen épp elég gyakran találkozunk azzal a megállapítással, hogy a parlamentarizmus válságban van, túlélté önmagát, nem alkalmas többé feladatának teljesítésére és a világ népességének igen jelentős százaléka vonta le ennek a megállapításnak gyakorlatban is a következményeit.

A parlamentarizmus lényege az, hogy a törvényhozó hatalmat vagy egyedül, vagy az államfővel együtt az állam népe által e célra választott törvényhozó szerv, a parlament, — a végrehajtóhatalmat pedig a parlament többségéből választott vagy kinevezett végrehajtószerv, a minisztérium gyakorolja. Az államhatalom súlypontja tehát elvben a parlamenten van, mely a nép összessége által választva, a nép összességének érdekeit, a közérdeket és közmeggyőződést volna hivatott képviselni és megvalósítani. Igen ám, de már az a körülmény, hogy a végrehajtóhatalmat a parlament többségéből alakított kormány gyakorolja, könnyen elfajulásukhoz vezethet, mert természetes, hogy ezt a hatalmat a kormány elsősorban a többségi párt akara-

tának megfelelően kénytelen gyakorolni, már pedig a többségi akarat csak igen ritkán egyezik a közakarattal. Maguk a képviselők elvben ugyan mindig csak az osztatlan közérdeket tarthatják szem előtt és bármelyik párt programjával, bármelyik kerületben is választották meg őket, nem lehetnek pártok képviselői, nem is kerületké, hanem az egész országé; de érvényesülhet-e ez az idealisztikus elgondolás, mikor a gyakorlatban a jelöltek túlnyomó része pártok jelöltje, a választó pártprogramok alapján tesz megkülönböztetést és pártprogramok alapján szavaz? Világos, hogy a képviselő kötelességének tartja, sokszor még jobb meggyőződése ellenére és a közérdek rovására is, annak a pártnak az érdekeit előmozdítani, melynek programjával megválasztották. A helyi kerületek rendszere mellett a képviselő függ még kerületétől és annak hangadó elemeitől is. Ennek következménye azután, hogy választóinak kívánságait minden erejével iparkodik teljesíteni, ügyeik elintézése érdekében minden befolyását latba veti és szinte kényszerül a kijáráások dzsungeljét felburjánkoztatni. Az anyagilag kevésbé tehető képviselő méginkább ki van szolgáltatva azoknak, akik megválasztásának költségeit fedezték. A kijáráásoknak és anyagi függőségeknek ez az összetételalkozása — mint legutóbb Franciaországban sorozatos példákön láthattuk, — a továbbiakban az egész közélet levégőjének megmértelyezéséhez, a korrupció térhódításához vezet.

Mind ezek a hibák, — ide sorozva még a választókerületeknek többnyire az uralkodó párt szempontjai szerint történő aránytalan beosztását, melynek segítségével a leadott szavazatok kisebbségéből is lehet a mandátumok többségét biztosítani, — inkább a jogi berendezkedés hiányaira vezethetők vissza. A parlamentarizmus ellenfelei azonban nem állnak meg e pontnál, hanem hivatkoznak arra, hogy legtöbb esetben nem is a rosszakarat vagy függőség, hanem egyszerűen a képviselők műveletlensége, a hozzáértés teljes hiánya hozza létre a rosszul sikerült törvények tömegét. Megvádolják a parlamentarizmust, hogy hozszadalmatlan tanácskozással fecsérel el azt az időt, mely alatt határozottan és erélyesen cselekedni kellene, hogy tehetetlenül áll az eseményekkel szemben, kaotikus állapotok közepette nem talál kivezető utat;

hogy éppen a sorsdöntő kérdések elintézése helyett apró-cseprő ügyekkel foglalkozik; hogy határozataiban szűk látókör nyílvánul meg és a magasabb koncepció hiánya; hogy erélytelen, határozatlan, lassú és tehetetlen; szóval éppen annak a hivatásának betöltésére, hogy az állam érdekeit előmozdítsa, teljesen alkalmatlan. Sajátságos módon *Rathenau*, a köztársasági Németország egyik vezéralakja mondta ezzel kapcsolatban a legdrámaibb erejű szavakat: „A nép, melynek saját kormányzásáról sejtelmé ineres, képviselőket választ, kik neki nagy igényeket tesznek. Képviselők, kik politikához, közgazdasághoz, kormányzáshoz, belső összefüggésekhez mitsem értenek, szavaznak és jelölnek minisztereket. Miniszterek, akik másra születtek, javasolnak törvényeket. A nemzetgyűlés elfogadja, a közvélemény bólogat és az ország tönkre megy.”

*

Valóban, ha tüzetesen megvizsgáljuk a parlamentarizmus elleni vádakat, a függetlenség, hozzáértés és koncepció hiányára vonatkozóan általában igazat kell adnunk a támadóknak. De következik-e ebből, hogy most már dobjunk félre az egész rendszert és a másik végletben, a diktatúrában keressük a megoldást? Jelenti-e a parlamentarizmus hiányossága a diktatúra tökéletességét? Hiszen a diktatúra, mint berendezkedés, csupán egyetlen ponton múlja felül a parlamentarizmust: a gyors cselekvés lehetővé tételében; a korrektséget, hozzáértést és koncepciót azonban ez a rendszer intézményesen éppen olyan kevésbé biztosítja, s érvényesülésük legfeljebb a diktátor esetleges személyes erőneinek köszönhető. Ez azonban csak esetlegesség és nem magából a rendszerből folyó természete: következmény; már pedig egy politikai berendezést nem lehet esetlegességekre építeni. Főleg akkor nem, mikor az ellenőrzés teljes hiánya és a véleménynyilvánítás tökéletes megbénítása. — a diktatúra velejárói. — úgyszólván semmiféle módot nem adnak a parlamentarizmuséhoz hasonló bajok jelentkezése esetére. Ezen túlmenően azonban vajmi nehéz feleletet találni arra a természetszerűen felvetődő kérdésre is, hogy mi történik, ha a diktátor meghal, ki fogja követni és nem dől-e romba halálával nemcsak az egész rendszer, hanem vele együtt az ország is.

Nyilvánvaló, hogy a megoldást nem lehet diktatúrában megtalálni. Nem lehet megtalálni az elmondottakon kívül azért sem, mert az állampolgári jogegyenlőség és főleg az állampolgárok beleszólási joga a

választói jog gyakorlása révén az államügyek intézésébe, olyan összetartó erőre jelent az államra nézve, melyet semmiféle más berendezkedés nem képes pótolni. A megoldásnak tehát olyan rendszernek kell lennie, amely a látszólag ellentétes szempontokat összehangolva, azokból, mint egymást kiegészítő komponensekből hozza létre az állami berendezkedés eredőjét. A parlamentarizmusnak olyan reformjára van tehát szükség, mely érintetlenül hagyja, sőt fokozottan biztosítja az állampolgári jog-egyenlőségben rejlő összetartó erőt, de a másik oldalon viszont hatványozott mértékben igyekszik előmozdítani a függetlenséget, hozzáértést és koncepció érvényesülését.

A választójog ügyét ebben az összefüggésben csak eszköznek kell tekinteni a cél elérésére. A cél pedig az egész parlamentarizmus tökéletesítése. Általános, egyenlő és titkos választójogra van tehát szükség, de ugyanakkor azok vezetőségüknek megteremtésére, kik függetlenségüknél, képességeiknél, tudásuknál fogva különösképpen alkalmasak a közügyek intézésére.

A függetlenség biztosításául elsősorban ki kell szabadítani a képviselőket a helyi és pártérdekek szorító karmaiból. Konkrét fogalmazásban: országos vagy legalábbis országátjak szerinti lajstromos szavazást kell bevezetni a kisebbségi képviselet maradóktalan megvalósításával, kis számú ajánlással, de jelentős összegű kaucióval. A szavazás a lajstromokra oly módon történjék, hogy a választó a párt mellett egyénekre is szavazhasson anélkül, hogy azok megválasztásában egyetlen párthoz lenne kötve. A szavazatok összeszámlálása hasonlóképpen elsősorban pártok, másodsorban jelöltek szerint végzendő, még pedig úgy, hogy megállapítandó, egy mandátumhoz hány szavazat szükséges, ennek megfelelően az egyes pártok hány mandátumra tarthatnak igényt, az így nekik jutó mandátumokat pedig azok a jelöltjeik nyerik el, kik egyénileg a legtöbb szavazatot kapták. Ily módon a parlamentbe kerülés sorrendjét nem a központi pártidiktatúra, hanem maguk a választók határozzák meg.

A gyorsabb tárgyalás lehetővé tételére le kell csökkenteni a képviselők számát. Az összeférhetetlenségi és mentelmi ügyekben való eljárás és döntés jogát a parlamenttől át kell tenni az igazságszolgáltatás legmagasabb bírói fórumához. Ez az intézkedés egyrészt meggátolná, hogy a parlament személyi ügyekkel fecsérelje idejét, másrészt megakadályozná azt is, hogy ilyen

ügyek eldöntésében pártszempontok érvényesüljenek.

Hátra van még a legnagyobb probléma: feljavítani a parlament színvonalát. *Platontól John Stuart Millen* át egészen *Wells*-ig rengeteg társadalomfilozófus látta kívánatosnak a „bölcsék”, az „értékesek”, a „kiválóak” vezetészerepének megteremtését. A gyakorlati politika azonban e téren is csak melléfogásokkal tünt ki, mert a pluralitás megkülönböző cenzusok révén mindig az *aktív* választói jog oldalán kereste a megoldást, holott osztályszempontoktól sem jobbra, sem balra ei nem vakított ember előtt nyilvánvalónak kell lenni, hogy e cél elérésére a *passzív* választójogot, vagyis a választhatóságot kell megfelelően formulázni. Igenis, szükség volna a szokásos büntetlenségi és magánjogi (csőd alatt nem állás, stb.) feltételek mellett a választhatóság képesítésbeli feltételeinek meghatározására is. Amikor egy elhatárolt közhivatalnoki ügykör ellátásához képesítés kell, igazságos-e, hogy éppen egy egész ország sorsának intézésében szabadon vehessen részt minden hozzá nem értő? Nem gondolunk itt valamilyen iskolai bizonyítványra, de akár bizonyos tudományos, akár bizonyos gyakorlati munkásság, akár pedig ezeknek kombinációja által meg kell hatá-

rozni a választhatóság különleges kellékeit, hogy így azok kezébe kerüljön a közügyek intézése, kik elsősorban hivatottak arra nagy koncepcióiknál, széles látókörüknel és alapos képzettségüknel fogva; azok kezébe, kik nem hódolnak be alacsony szenvedélyeknek és üres frázisoknak; kik minden helyzetben konkrét javaslatokkal és nem szóközi bűvészmutatványokkal tudják szolgálni az állam és polgárainak érdekét.

Átmeneti, ingadozó, szélsőségekbe esapódó korban élünk. A szélsőségekben ellentétes erők forrnak. Haladás azonban csak úgy lehetséges, ha ezek az ellentétes erők a végletek között, valahol a középen harmóniába összeolvadnak. S ezért bizonyos, hogy a fejlődés megmáshatatlán törvényei folytán a jövő politikai berendezkedése nem a diktatúra lesz, de nem is a régi értelemben vett demokrácia, hanem a kettőt összehangoló olyan rendszer, mely épségben hagyva az állampolgári jogokat, bizonyos formájú kiválasztás által mégis csupán az arra hivatottakra bízva a közügyek közvetlen intézését.

Szerencsés lenne az az állam, amely erre az útra rálépne, mielőtt még a történelmi fejlődés hatalmas megrázkódtatások árán kényszerítené reá...

RADNÓTI MIKLÓS:

MINT A BIKA*

*Úgy éltem életem mostanig, mint fiatal bika,
aki esett tehének közt únja magát a déli
melegben és erejét hirdetni körberohangot
s játéka mellé nyálából ereszt habos lobogót.
És rázza fejét s fordul, szarván a sűrű,
repedő levegővel és dobbantása nyomán
gyöttrött fű s föld fröccsen a rémült legelőn szét.*

*S úgy élek mostan is, mint a bika, de mint
bika, aki megtorpan a tücskös rét közepén
és fölsszagal a levegőbe. Értzi, hogy hegyi erdőkön
az őzbak megáll; fülel és elpattan a széllel,
mely farkascorda szagát hozza sziszegve, —
fölszagal s nem menekül, mint menekülnek
az őzek; elgondolja, ha megjön az óra, küzd
és elesik s csontjait széthordja a tájon a horda, —
és lassan, szomorún bög a kövér levegőben.*

*Igy küzdök én is és így esem el majd,
s okulásul késő koroknak, csontjaim örzi a táj.*

* A költő sajtó alatt lévő Újhold című verseskötönyéből.

ÁLOM A NÉPSZÁLLÓBAN

— Regényrészlet. —

Írta: HOLLÓ JENŐ.

Gergely visszament a Népszállóba, potomáron eladta az inget, ebédelt és kiváltotta hálójegyét.

Nem lehet aludni és mégis mennyire fáj arra gondolni, hogy holnap már talán ezen a kemény pricesen is más alszik. Elment az utolsó ing. Most már egyedül kell mosni, ha tisztát akar. De igen, még az Előljárárság megmarad, az mégsem koldulás. Egyszer, mint adófizető, még visszadhathatja, jót tehet ő is valakivel, őh, fog is tenni. Csak holnap maradjon meg a lakása, ha enni nem lesz is, csak addig húzhassa ki fedél alatt, míg az éhségtől elgyötörtén kórházba kerül. Meleg leves, kenyér, sonka! Micsoda képzelet! Folyik az embernek a nyála. Óh, milyen jó lenne most tojást sütni, két tojást, rántottának! Valamikor, diákkorában, mindig azt vacsorázott.

Hah! A szemközi fülkében halkán beszélnek. Valaki besurrant. Suttognak, mintha tolvajok volnának. Odébb valaki, magányosan, hanyattfekve sírja szerelmi búcsútatóját. Egy hónap, két hónap, félév, akár a börtön, cigarettá az van, de nő?... Kinek van nőre pénze? Rongyos ruhában kívül állnának szóba a lányok?...

Lassan csend lesz. Messze egy toronyban kondul az éjfél, tizenkét ütés. Előremegy az idő. Jaj, legalább csak visszamenne egy évvel, két évvel! Minek kellett egyáltalán születni? Eltört az szárny, nincs repülés. Hova zuhan az elsüllyedő ember?

Krisztus! Szeretet!

Ez már a gyöngülés, a kapálódzó ember, lemondott a saját erejéről. Gyermeksége óta nem mondott imádságot. Most sem mond, szimbólikus a gondolat:

Krisztus! Szeretet!

Súlyos, fekete függöny hull alá az éjszakából és betakarja a semeit.

Álmodik.

Tágas szobában ül, fényes a parkett, két ablak bámul az uccára. Az ágyon haldoklik az anyja. Ő ott ül az ágy végében, ráborul a haldokló lábára és sírva könyörög:

— Ne halj meg, anya! Ne halj meg!

Egyszer csak valaki nyitja a barna, szárnyas ajtót.

Szemben az ajtó az ágygal, ő felkapja fejét, rámered a belépőre.

— Ki vagy?

Testes, megtermett néger áll előtte. Húsos a szája, széles az ajka, barnák a szemei.

— Ki vagy?

— Én vagyok a Krisztus!

Megijed. Rámered. A néger közelebb jön.

— Igen. Én vagyok, nem hiszed el?

Alig mer lélekzetet venni.

Hanem a négernek szelíd, kutyaszemei vannak.

— Nem. Te nem vagy Krisztus! Nem lehetsz Krisztus! Krisztus nem néger!

— Krisztusnak nincsen faja. Krisztus a szeretet!

Szelíd a hang, síma a zizegése. Mintha dongó repülne lassan, mintha bársonyhoz dörzsölnének csiszolt üveget.

— Igazán te vagy Krisztus?

— Én vagyok!

— Mit akarsz?

— Békességet hoztam!

Élnek a szavak, mintha finom ujjak volnának s azok tiszta örömet hintonének a szívére, a szemére. Érzi, emelkedik a melle, s könnyű, mintha szárnyakon lebegne.

— Legyen békeség nálad!

A néger elmegy. Háttal megy kifelé az ajtón. Becsukja, elment. S akkor erős szag facsarja az orrát.

Mi az?...

Felriad.

Igen, emlékszik. Ilyen szag van nyáron a halottas szobában, mikor már többnapos a hulla. Rothadásszag. Halottaszag.

Magára eszmél.

Az ágyon utolsókat hördül az anya.

Kiáltoz. Sikong:

— Ne halj meg, anyám! Ne halj meg!

És akkor . . .

A szomszédszoba ajtaja nyitva áll. Űri-szoba a szomszédszoba. Valódi perzsaszőnyeg szalad négy sarka közt.

S egyszerre fény áramlik át az ajtón.

— Mi az?...

A fény közeledik, közeledik s egyszerre ott áll az ajtóban Ő. Fehéren, csillogón.

Úgy, amint Leonardo képéről lelépett: Krisztus.
Megismeri. Elfelejtí az anyját, szalad elbe:

— Hát eljöttél? Úgy vártalak!

Annak aranyos haja vállátverő, hosszú selyeminge redősen úszik utána, dereka kék szalaggal leszorítva.

— Miért jöttél?

Semmi válasz.

Letérdel s akkor Krisztus a vállára teszi kezeit.

Érzi a meleget, amely testéből árad. Mintha nyári napsugár sütné az arcát.

Krisztus hallgat. A szája csukva van. Szabályos, piros a szája. Szeme tiszta, csillogó, mint alkonyatban a tenger.

Könyörög hozzá:

— Ne menj el! Hagyj itt valamit a te fényességedből! A Menyországból!

Akkor megszólal.

A szava halk. Mintha ezüstharang búgná s tompultan verné vissza a visszhang.

— A menyország itt van a földön. Itt

a szobában, itt és mindenütt. Az erdőben.

Már hátrál kifelé s ő térdenkúszik utána, amíg a nyitott ablakhoz ér s egyszerre nincs. Csak ő marad egyedül. Kifelé bámul az ablakon, a ház előtt fehér bokrétavirágot röpit a lombon susogó szél.

Ezt még látja, aztán felébred.

A szomszédja káromkodik:

— Az istenit! úgy kiabál itt, mint a sakál! Nem hagyja aludni az embert.

Hallgat. Fekszik az ágyon. Mintha nem is ő feküdne ott, hanem valami halálosan elgyötört, idegen test.

Mi volt ez? . . .

Nem tud válaszolni.

Az anyja tizenötéve meghalt. Az arcára is alig emlékezett.

S még fülében a hang:

„Krisztusnak nincs faja.”

Éhes vagyok! — gondolja, — biztosan megbetegszem.

A gyomra megnő, felszalad egész a szájáig s nem hagyja aludni.

S már túladdott utolsó ingén.

MADÉLON LULOFS: Az őserdő rabjai (Pantheon, 1934.) Olyan ez a könyv, mint egy buja, tropikus, jávai táj. Furcsa illatokkal, különös, soha nem látott színekkel van tele. És emberekkel, akiket mi fehérek, egészen megérteni sohasem fogunk.

A regény hőse Ruki, egy eldugott kis jávai faluban élő siheder, hallgat a fehér ember csábító szavára, aki aranyat, nőt és kockajátékokat ígér és elszereződik kulinak egy ültetvényre. Ruki eladja magát a fehéreknek, verjétekezik, szenved, dolgozik, míg egyszer csak észre nem veszi, hogy kezdik Ruki bűnsínait szőlőgátni. Megőregeedett. Ekkorára már apró vagyont is gyűjtött magának az annyira áhított aranyból és elhatározta, hogy visszamegy falujába, kis földet, bivalyt vesz és békében éli le hátralevő napjait. De az utolsó estén elfogja a már rég elszunnyadt játékszenvedélye és pénzt az utolsó centig elkockázza. Álig látható vállvonogatással mondja: Nassip... a sors... ember sorsa... Allah akarta... és csalódás, megbánás, keserűség nélkül újra aláírja a szerződést. Újabb másfél évre... Tizenkilencedszer... .

Ruki, a jávai benszülött, akkor is hálaünnepet tart, ha gyermeke születik, akkor is, ha gyermeke meghal. Allah adta, Allah elvette.

Ruki mindenbe belenyugszik, mindent tudomásul vesz. Természetesnek találja, hogy a gőzvasutat nem vonja állat, hogy azon a helyen, ahol azelőtt az erdő hatalmas fái álltak, most a gyár magas kéményei merednek az ég felé. De Rukiban másrészt ott rejtőzik elnyomva déli vérenek minden szenvedélye is.

Ruki: a jávai nép. És Madelon Lulofs jó könyvet írt erről a népről. Az író ott élt Jávában és könyvében a közelről látott benszülöttekről nem ír hosszú jellemrajzot, de egy-egy tettük, mondatuk, gondolatuk jellegzetességével beléjük enged tekintenünk.

Madelon Lulofs könyve a legélesebb demonstráció a fehérek kizsákmányoló garmati politikája ellen, bár talán az írónőnek nem is volt ez a célja. Ő csak egyszerűen elmondja, hogyan látta ezt a kedves, gyermeki, de talán mégis mély életfilozófiával bíró népet. Szereti őket. És az írónő szerető keze kénytelen rámutatni arra az embertelenségre, mellyel a hódító fehérek a benszülöttet szolgálatukba állítják. Új oldalról látjuk meg a huszadik század rabszolgáinak az életét.

A könyvet görbdülékeny, szép költői magyar nyelvre Németh Andor fordította.

Strausz Pál.

EGY MAGYAR PÉNZREFORMER

Írta: GÖRÖG IMRE

Normális időkben az emberek nem sokat elmélkednek a pénzről. Hajszolják, de nem boncolgatják a természetét. Közgazdászok és társadalombölcselek szövegeit róla elméleteiket, dícsérik és korholják, de a köztudat adottságnak tekinti, amely ősidők óta nagyjából egyformán működik. Van drágaság és van olcsóság, amely az egyiknek jó és a másiknak baj, de az árhullámzás, normális időkben, mérsékelt és a pénzt ilyenkor nem teszik felelőssé érte. Termé-lyi viszonyok, politikai helyzet, bizalom körül keresik a magyarázatot.

Csak nagy, egyetemes válságok, hábo-rúk és forradalmak korában olyan viharos az árhullámzás, olyan feltűnő a pénzgység általános, nem egyes árucsoportokhoz vi-szonyított értékelkedése, vagy zuhanása, hogy a figyelem feléjefordul és magát a csere- és fizetési eszközt, a pénzt emeli a köztudatba.

Igy volt ez a XIX. század 70-es, majd 90-es éveinek nagy válságai alatt.

Az osztrák—magyar kiegyezés, az olasz és német egység kivívása, a parlamentáriz-mus Európában. A nagy francia hadisere és egyéb nyugati tőkék beáramlottak, lázas gazdasági tevékenység indult meg az 50-es, 60-as évek lanyhasága után. Ugyanakkor-tájban ért véget az amerikai polgárháború és a Távolságon is bizonyos nyugvóp-ontra jutottak a harcok: a nyugati gazda-ság és technika betörte és megnyitotta Ja-pán és Kínai kapuit.

A nagy lendületet azonban nyomon kö-vette a krach. A közvélemény főleg a spekulációs túlhajtást okolta, a közgazdák egy része azonban akkor is valutáris tényező-knek tulajdonította a bajt. A Német Biroda-lom akkor tért át az aranyalapra. A *latin unió* — Franciaország, Belgium, Svájc és Olaszország — fokozatosan megszüntették az arany és ezüst valutáris egyenlőségét. 1879-ben az Egyesült Államok fölverték az aranyban való készfizetést. Az arany és a valutaék világértéke meredeken emelkedett. Heves árhullámzás támadt, állólok tátong-tak a különböző termékesoportok között. A 80-as években bizonyos megnyugvás állt be, de a 90-esek új, heves gazdasági földrengést hoztak. 1896-ban az amerikai áratlag 75 szá-zalékkal alacsonyabb volt, mint 30 évvel az-előtt. De Angliában is 50 százalékkal esett.

1892—95-ben tért át az aranyalapra az Osztrák-magyar monarchia. Az arany hí-vei és ellenségei között állt a harc innen és túl az óceánon. Nálunk Wekerle Sándor, az Unióban McKinley volt az „aranyem-ber”. Bryan az „ezüst párt” romantikus ve-zére állt szemben vele.

Ekkor lépett fel fulmináns röpirataival egy magyar publicista, aki a magyar köz-élet sok vezetőjével — Wekerlével, Ker-kápolyival, Bethlen Gáborral stb., szemé-lyes érintkezésben is állott — Márk Már-kus.

Látnoki pátozzsal és nehezen kibogoz-ható oldalnyi körmondatokban olyan köz-gazdasági igazságokat szegezett le, ame-lyek jelentőségét akkor se nálunk, se kül-földön nem ismerték fel. Nem előzmény nélkül valók persze a közgazdasági iroda-lomban, de a mult század végén visszhang nélkül, testvértelenül álltak, egyrészt a va-lutaelméletek uralkodó ortodoxiája, más-részt a forradalmi ideológiák pénzelméletei között. Csak a XX. században törnek nap-világra rokon gondolatok. Itt csak Ben-dixen *klasszikus*, Pikler J. Gyula *rekurrens*, Irving Fisher és John Maynard Keynes *értékálló pénzére* utalunk. Nem fejthetjük ki ehelyütt, hogy viszonylanak ezek a pénz-rendszerek egymáshoz és Márk Márkus fel-fogásához, hanem igyekszünk tömören ösz-szefogva és szabatosan felvázolni a dualiz-muskorabeli magyar pénzreformer ma is figyelemreméltó, sőt ma fokozottan aktuá-lis elgondolását.*

1. A Nemzeti Bank a gazdasági forga-lom központi szerve. Rendelgetése: mozgó-sítani az ország eladóhelyein és raktáraiban kieserlésére váró javakat.

2. A Nemzeti Bank a csere lebonyolítá-sára csereértékjegyeket bocsát ki háromféle alapon.

Leszámítol a) minden a cenzura elbí-rálása szerint teljesen jó, három hónapra szóló áruváltót

* L. A valuta világproblémája 1894. A pénzsűke és annak végleges megszüntetése 1896. Az arany nem pénz többé 1897. A mező-gazda udvarának közraktári jelleggel való fel-ruházása 1902. Részben magyarul, részben né-metül.

b) minden, a cenzura elbírálása szerint teljesen jó, 3, illetőleg 6 óra szülő közraktárjegyet

leszámítja végül
c) az állam 3, illetve 6 hónapra szóló adókinestárjegyeit.

3. *Közraktárjegy* alatt itt nemcsak azt a kereskedelmi papírt értjük, amelyet a mai közraktárvállalatok bocsátanak ki a náluk kézzálogként letett áruk alapján.

A Nemzeti Bank feladata, hogy az ország összes kieserélésre váró értékeit mozgósítsa és számbavegye a mezőgazdaságot éppen úgy, mint az ipart, a falut csakúgy, mint a várost.

Hogy ezt tehesse, minden községben hivatalból *községi terméskönyvtár* és *jószágnyilvántartó* könyveket kell rendszerezni. Ezekbe a könyvekbe bármely gazda kívánságára bevezetik a gazda földjén vagy udvarán lévő termény- és jószágállományt.

Úgyanakkor *Országos Magyar Közraktározójegybanc* létesül, amelyet a törvény éppen olyan zálogjoggal ruház fel, mint a mai közraktárvállalatokat.

A mezőgazda földjén és udvarán zálogként lekötött termény és jószág alapján az Orsz. Magy. Közraktározójegybanc, azok értékének bizonyos hányadáig, 3—6 hónapra előleget folyósít és az így kibocsátott zálogjegyeket a Nemzeti Bank épúgy leszámítja, mint az áruváltókat és más közraktárjegyeket.

4. Minden egyes bankjegy tehát bizonyos számú cseréértékességet képvisel és ezen értékegységek kieserélését eszközöli.

A bankjegyek a maguk összességében képviselik azon javak és szolgáltatások cseréértékét, amelyek forgalmazására szabályszerűen elbíralt 3 és 6 havi lejáratú áruváltók, közraktárjegyek és adókinestárjegyek ellenében kibocsátották.

5. A bankjegyek fedezete a kieserélésre szánt javak szabályszerűen igazolt és elbíralt cseréértéke. A bankjegyek beváltása, a szó teljes és igazi értelmében való *kiszárazás* akkor történik, mikor a csereforgalmat lebonyolító tényezők közül azok, amelyek váltó és közraktári jegy leszámítása útján szerezték meg bizonyos cseréértékét, annak a piac becslése szerint való egyenértékét a piacon visszaszolgáltatják. Mikor lejáratkor az esedékes összeget a Nemzeti Bank pénztáránál lefizetik és a váltókat és közraktárjegyeket visszaváltják, ezzel igazolják azt, hogy a mozgósított javak kieserése valóban végbement.

Hasonlóképpen igazolja az állam adó-

kinestárjegyeinek visszaváltásával, hogy a törvényesen előirányzott közszolgáltatások és azok fejében kivetett adójavak kieserése megtörtént.

6. Semmiféle más fedezet a bankjegyeknek nem kell és semmiféle más beváltásra és készfizetésre a bank nem kötelezhető.

Nem kell és nem is szabad a Nemzeti Banknak bankjegyért aranyat vagy ezüstöt vásárolni és pincéiben vagy egyébütt raktáron tartani. Époly kevésbé, mint bármely más árut.

Mert mese az, hogy a bankjegyet érccel kell fedezni, holott egyetlen valóságos fedezete azoknak a javaknak és szolgáltatásoknak igazolt és ellenőrzött cseréértéke, amelyek mozgósítására szolgál.

Ellenkezőleg, az a bankjegy, amelyet a bank a pincében vagy egyéb helyeken tartott, az áruforgalomból kivont aranyért vagy ezüstért fizet, fedezetlen, inflációs bankjegy, amely a forgalomba kerülő javak cseréértékét és a lakosság vásárlóerejét csökkenti. Mégpedig maradandóan csökkenti, mert az ércvásárlás útján kibocsátott bankjegy semmiféle határidőre se folyik vissza a kibocsátó intézethez.

7. Mese az is, hogy a bankjegy akkor értékálló, ha bizonyos mennyiségű arannyal teszük egyenértékűvé.

A bankjegy, az értékmérő csereeszköz értékállósága valóban nagy érdeke a közgazdaságnak. Eppen azért nem szabad, hogy értékét az aranyhoz kössük. Mert hiszen az arany, mint minden áru, hol kisebb, hol nagyobb mértékben változtatja egyéb árukhoz való értékviszonyát, részint a termelés körülményei, részint a kereslet és kínálat módosulása szerint. Mai értékének nagyobb részét azonnal elvesztené, mihelyt valutáris kiváltsághelyzetét megszüntetik. Így történt ez az ezüsttel, melynek értékviszonya az arannyal szemben évszázadokon át $\frac{1}{15}$ volt, de mikor a XIX. század 70-es éveitől fogva az államok sorban megszüntették a valutáris szerepét, az aranyhoz való értékaránya $\frac{1}{70}$ -re szállt alá.

A bankjegy értékegysége csak akkor lehet állandó, csak akkor mérheti matematikai pontossággal a javak értékviszonyát és értékeltolódásait, ha minden egyes árutól, tehát az aranytól is, függetlenül.

Ezt teszi a Nemzeti Bank, ha mindig annyi cseréértékességre szóló bankjevet bocsát ki, amennyi a forgalomba szánt javak és törvényes közszolgáltatások igazolt és ellenőrzött cseréértékének megfelel.

8. Egészen közömbös, hogy ezt az egy-

seget milyen néven nevezzük és hogy az új pénzrendszer születésének órájában milyen aranyúlynak felel meg a régi rendszer szerint.

A kezdőegység neve és nagysága mellesleg. Lényeges csak az, hogy az új elv alapján kibocsátott csereszűk minden szabályszerűen igazolt cseréértéket mozgósít és egysége *azontúl* nem változik.

Nem változik, mert sem többet, sem kevesebbet nem bocsáthat ki a Nemzeti Bank, mint amennyit a piac az összes forgalomra váró javak kicserélésére kíván.

Többnyire azzal érvelnek az aranyvaluta fenntartása mellett, hogy az arany nemzetközi érték és a világkereskedelem egyetlen mindenütt elfogadott és zavaros időkben is értéktartó fizetési eszköze.

A valóság az, hogy országok között csakúgy, mint országon belül, a *végző ki-egyenlítés mindig áru és szolgáltatás útján történik és az arany éppenúgy, mint a bankjegy, vagy csekk, csak ideiglenes fizetési eszköz.* Addig működik, amíg az áru és szolgáltatási forgalom nagyjában rendben bonyolódik le.

És az arany a világ gazdaságban csakúgy, mint a nemzet gazdaságban — nem segíti, hanem gátolja a forgalmat. Az aranytermelők és tulajdonosok javára meghamisítja a nemzetek javainak értékviszonyát.

A reális javak és szolgáltatások leszámítolásán alapuló cseréértékvaluta megbízhatóság mértéke a nemzeti termelésnek, mint a bank pincéjében heverő ércállomány, sőt annak egyetlen biztos mértéke. Nemzetközi váltóárfolyama, az aranytól függetlenül, a nemzetközi áruforgalom és szolgáltatás alapján alakul ki.

9. Sokan attól félnek, hogy az arany kikapcsolása károsít idéz fel, megfosztja a világot bevált fizetési eszközétől, megbénítja a kereskedelmet és a tőzsdéket és valami kezdetleges árucserforgalom állapotába löki vissza a világot.

Az ellenkezője igaz. Csak ha megszűntetik az arany végzetes kiváltságát, akkor lehet igazán megbízható és rugalmas fizetési eszközünk. Mindig *pontosan annyi, amennyi a földön kitermelt javak forgalmi értékének megfelelő.* Éppen a mai állapot, a fémvaluta, jelent egy minden előzőnél nyomasztóbb terménygazdálkodást. Egyetlen termék, az aranytermék, tulajdonosainak szolgáltatja ki a világ összes egyéb javainak termelőit és birtokosait.

*

Az aranyárának ez a nyomasztó uralma csak a XIX. sz. folyamán terjedt el. Éppen akkor, mikor a rabszolgasággal és jobbagysággal együtt megszűnt a rabszolgák, jobbágyok és uraik között általánosan uralkodó régi terménygazdaság és az embereket arra kényszerítették, hogy az összes földi javak kicserélését, mind szélesebb körben, az arany és ezüst majd később kizárólag csak az arany költséges és szűk retortáján szorítsák keresztül.

A cseréértékvaluta csak helyreállítja — korszerű alakban — az ősi, természetes állapotot.

Seperjük csak el a föld színéről azt a mesterkéltné, erőszakosan ránk kényszerített vásárló, fizető és létető erőt, amely nem a nemzetek eleven közzgazdasági szervezetében székel, hanem amerikai, francia, angol és svájci bankpincék fenekén. Rögtön vége lesz annak a képtelenségnek, hogy a világ összes áru- és értéktőzsdéinek lélekezete elfullad, vagy újra erőre kap, aszerint, hogy Londonból aranszűkét, vagy aranybőséget jelent a telefon.

A mai gazdasági rend kezdettől fogva nem az lett, aminek hitték és hirdették. Nem lett szabad nemzetgazdaság, hanem a tömegeknek új, leplezett megkötése a nemesfémek, főleg az arany tulajdonosai és eltulajdonító javára. Ez a rendszer a holtlőkével szemben leszorítja az élő termékek, valamint a munka cseréértékét és ezzel a tömegek vásárlóerejét. Adósságra kergeti a magángazdaságot és az államot.

Nézzük a magyar földet. 1848-ban eltörölték a robotmunkát és a tizedet. Az 1853—54-iki urbéri patens szabályozta az egykori földesurak kárpótlását. Az elmaradt szolgáltatások fejében 100 ezüst forint névértékű, 5%-kal kamatozó kötvényeket kaptak. A kötvényeket 1857-től kezdődőleg, 40 év folyamán kisorsolás útján kellett teljes névértékben beváltani. Összesen 295,5 millió ezüstforintért.

A kamat és törlesztés fedezetét a patens a föld birtokosaira hárította olyan módon, hogy az urak és parasztok birtokuk arányában földtehermentesítési adópótlékokat fizettek a földtehermentesítő alapha, mégpedig *ezüstben.* Mi történt mármost? Az urbéri szolgáltatások 1848-ban tényleg megszűntek. A birtokosok a szabadságharc alatt élő és holt felszerelésüket is jórészt elvesztették. A földtehermentesítő kötvények kamatfizetése 1857-ben kezdődött. Az egykori földesurak tehát szorultságukban piacra dobták kötvényeiket és miután az országban egyáltalában nem volt meg a felvásárlásukhoz

kellő ezüstmennyiség, a 100 forintos névértékű kötvények 36—40 forintra szálltak le és többnyire *külföldiek kezébe kerültek.*

Ennek szomorú következményeként a a „felszabadított” magyar jobbágy és egykor szabad földesura most már együtt fizette a 36—40 forintokért külföldre eladott *kötvények teljes névértéke után járó 5 ezüsterforint kamatot.* Nem 5%-ot, hanem 12—14 %-ot. És a földtermentesítő alpnak is teljes 100 ezüst forintért kellett visszaváltani a kisorsolt kötvényeket, amelyek fejében a magyar földesur annakidején 36—40 forintot kapott.

Miután 1857—1890-ig fizetett a paraszt és fizetett az úr, 1891-ben, a papír 4%-os kötvényre való konvertálásakor még mindig 198 millió forinttal terhelte az adósság a költségvetést.

Igy festett a gyakorlati valóságban a *földfelszabadítás* nagy elve. Volt jobbágyok és volt földesurak egyaránt *külföldi ezüsttulajdonosok helóttái lettek.* A parasztnak nem kellett heti 3—4 nap urirobotot végezni, ellenben az országban akkor igen gyéren forgó ezüstöt többnyire csak uzsorakamatra szerezhetette meg a 3—4 napnál jóval több munka árán. És végül, akárhányszor elvesztette földesekjét és földnélküli napszamos lett, jobb esetben a hitelező robotmunkása.

A volt földesúr pedig, aki felszerelés, forgótőke és kellő gazdálkodási gyakorlat híján elkötyavetyélte tehermentesítő kötvényeit, ugyancsak terhes kamatokra vett fel kölcsönöket és vagy eladogatta, elvesztette földjét, vagy hitelezőjének fizette a járadékot.

Igy volt Magyarországon. Hogy a többi országokban mi történt parasztok, junkerek, lovagok és egyéb birtokosok földjével arról regél minden ország telekkönyvi kimutatása.

Az 1873-iki fekete péntek és az 1895-iki fekete szombat után még hatványozódott a mezőgazdasági és ipari termékek, valamint a munka elértéktelenedése, most már kizárólag az aranytulajdonosok javára. A buza és egyéb élelmiszerek, valamint az ipareikkek vásárlóképes fogyasztóinak száma csökkent, a minden vásárlóerejüktől megfosztott vagyonaltanok száma pedig nőtt. *Igy rendült meg az egyensúly, nem a termelés és a szükséglet, hanem szükséglet és vásárlóképeség között.* Depresszió hatalmasodott el a világpiacon. A tények kérelmetlen logikájánál fogva a *mesterségesen előidézett pénzszűke devalvált a összes földi javak értékét, a munkabéreket és a*

keresetet és sokkal természetellenesebb állapotot idézett elő, mint akár a rabszolgaság és a jobbágyiség idejében való.

A csereértékvaluta helyreállítja és mozgósítja a földi javak és a munka reális csereértékét, helyreállítja az egyensúlyt a termelőtömegek szükséglete és vásárlóereje között. Véget vet az egyetlen valóságos túltermelésnek: a vásárlóerejüktől megfosztott szűkölködők és koldusok szaporításának.

Mindebből világos, milyen súlyos felelősséget vállalnak az érevalutának azok a bűvészei, akik annyi kézzelfogható tény előtt szemet hunyva, a dolgozó tömegek terhére és kárára tovább halmozzák a holt kincset és zavart és megzavaró fogalmaikkal betöltik a világot.

Látnivaló, Márk Márkus gondolatmenetének erős logikája, merész következtetése és amelletl józansága, gyakorlati iskolázottsága. Látnivaló persze történeti szemléletének egyoldalúsága is, amely az egész gazdasági és társadalmi rend valamennyi baját ebbe a valutáris esomóba sűriti és onnan kiindulva akarja meggyógyítani.* Azt hiszem, önmagát károsítaná a magyar közgazdaságtudomány, ha nem ásná ki a feledésből a letűnt nemzedéknek ezt az eredeti, meggyőződéses gondolkodóját. A rőpiratai óta lefolyt négy évtizede gazdagította tapasztalatainkat és a tudomány módszereit, evolúció és katasztrófális események löknek előre új megoldások felé. Ami néhány évtizede magányos elmélkedők gondolat kísérletének tetszett, ma világszerte államkincstárak és Nemzeti Bankok gyakorlati laboratóriumaiban forr és erjed. A pénzről való fogalmak tisztázása széles körökben, szükségesebb, mint valaha és Márk Márkus koncepcióját ma sokkal könnyebb megértenünk és méltatnunk, mint volt kortársainak.

* *Onnan kiindulva, de nem kizárólag a pénzreform útján. „Az arany nem pénz többé” c. rőpirata függelékében egész nemzetgazdasági és szociális programot vázolt fel, melynek kilenc pontja: 1. produktív mezőgazdasági és földhitel; 2. kisipari és kiskereskedelmi hitel-szövetkezetek; 3. új munkabér- és fizetési rendszer; 4. kötelező általános biztosítás; 5. kötelező és általános ifjúsági biztosítás; 6. jótékony célú sorsjáték; 7. a szeszitalkimérés államosítása népjóléti és kulturális célokra; 8. községi dohánypótdó községi népjóléti alapra és betetőzésül; 9. az új csereértékvaluta („das neue Tauschkraftmessungs- und Tauschkraftmobilisierungssystem).*

SZEMLE

IRODALOM :

MAKKAI SÁNDOR: Sárga vihar. (Révai kiadás) Hossz van most történeti regényekben. Még a forradalom után megkezdődött a pénzinflációval körülbelül egyidőben egy úgynevezett történeti regényinfláció, amely még ma is dühöng, csonkaországban és határokon túl egyaránt. Jó ügyszó emelt ügyekkel vetélték el a jobb írók is kvótálisan a maguk fejadóját e műfajban; néha sikerült, leggyakrabban nem. Gulácsy Irén Fekete véglegények c. regénye megjelenése alkalmára mintha külön megsemmisültek volna a trianoni határok, annyira egyik voltak dícséretében anyaország és elszakított területek. Katholikuskok és protestánsok úgy fogadták, mint osztályt, lenyelték rágatlanul s el voltak ragadtatva az íztől, amit nem ízleltek, szagától, amit nem szagoltak. E kultikus művelet már hanyatlott a Pax vobis, teljesen elapadt a Kállói kapitány megjelenésekor, hogy közben már egy másik író is felkapjon s megfűrdessen a népszerűség felelőtlen „tejhájaiban.”

Ez a másik író Makkai Sándor s ő is erdélyi, mint Gulácsy. A kiváltók tehát, a történeti konstelláció: azonos. De mindjárt szövegezzük le, hogy az érdem nem. Gulácsy mögött egy-két regény; Szabó Dezső-determinálta stílusuktól kezdve minden determinált; — néhány epigon novella. Makkai is egy szintelen verskötettel, igénytelen kisregénnyel s néhány novellával kezd, de közben értékes munkálkodással közreműködik az erdélyiség, mint lelki s irodalmi állásfoglalás kialakításában, illetőleg tudatosításában: az Ördögszekérrel csaknem egyidőben jelenik meg Ady-könyve, mely kategórikus imperativuszként reformálja ezúttal Ady-látásukat.

Eszembe jut az Ördögszekér intonálása, az ecseedi lép mozgalmak rajza; üde, tarka, vékony ecsetheggyel felrakott színek, az egész, mint egy mostfújt üveggyömb, forog a napfényben és frissen tükröződik rajta a táj, mégis van az egészen valami üvegesen hideg s holt. Nem pszichológiai látás ez. Így látunk egy tájat fizikailag, teljesen egészséges szemmel, melynek még fél dioptriára sincs szüksége.

Ne újítsuk itt most fel azt, hogy mi a jó történeti regény sine qua nonja, hagyjuk a kérdést, hogy e regényeket nem torlaszolja-e el a hisztórikum; nem húzzák-e önsúlyal a re-

gény magábanvéve könnyed szövetét az adatszűrűségek szálai: nézzük ahelyett történetlátását. Ez a történetlátás jellegzetesen fizikai. Ördögszekérben, Táltos- királyban, Sárga viharban bekapcsolja Makkai a történeti regényírás regiszterét s egy vérmes bátorsággal túlterhelt koncepciót igyekszik megláttatni velünk a magyar történet sajátos arcát. S akinek csak egyszer, az iskolai tankönyvének zörgő kategóriáin keresztül volt találkozása ezzel az arccal: elbájolóan kedvesnek találja. Barna-arcú ez a történelem, szeme keleties vágású, hajlamai is több-kevésbé keletiek, s „gyöngéd alázattal” szolgálva, urának, Nyugatnak tálcán ajánlja fel védelmül saját testét. Nem mondom, van itt Tomaj Dénes is, aki nyugatiasan eliminálja a Kelet-Nyugat problémát. Itt-ott aztán be is melegedik a regény. Sajnos, szépülő vonásai alul elszívják az életet a sablon-történeti-regény-írás jól bevált nemzetpedagógiai, erkölcsstani példatáros, tablós metódusai és az átlag történetfelfogás kategóriái.

Tablót gondosan stabilizálja s megláttatni minden aprólékost fontosnak tart. Kötöny, kún király feleségéről így ír: „...ahogy néha féljére emelte szemét... a száján kivirágzó mosolyban különös édesség volt, ami feledhetlenné tette mindenki számára, aki csak egyszer látta őt”. Impozáns ügyeskedés ez, melylyel még Kötönynek is elénk szeretné varázsolni. A királynők életét külön részletességgel rajzolja; a sok-sok harc hosszadalmas s gyakran lagymatag enumerációjának következetességgel keresztüluntat bennünket.

Leírásai, ahol nem hígak, legfeljebb perffektek s ha adnak is hangulatot, a leírás megkerülve, rajta kívül keletkezik az.

Stílus a nem egységes, modernséget maszkiroz magára, legtöbbször azonban csikorgóan régi, zörög és felleng, relativ mondatfűzésben bővelkedő, mintha Baksaynál megállt volna szépprózánk.

Regényírása az elbeszélés ősi módja; semmi új, kellemetlenkedő feszengés ebben az elhasznált ruhában, semmi kikívánczó „fogás”; alaposság, felkészültség mind csak azért, hogy menteni próbálják a rég diszkreditált formát. Ma: Huxley, Proust, Joyce, Gide Unamuno korában, az elbeszélés új mederátsái kísérleteinek lázas idejében, ilyen intakt maradni e törekvésektől: csoda. Csak az nem csoda, hogy az alaposság, felkészültség s a szándék egyedül még nem erény, nem üdvözt.

— Nem tud Makkai az új regényről!

Hát Móricz se tud, mégis legnagyobb élő regényírónk. Effelől még Makkai is lehetne nagy művész, — azonban: ami Móricz főértéke, az alakítás, a jellem- s jelleg-formálás, a „plasztikus fogás” — Makkai-nál ez is hiányzik; — s ha megvolna, az ő esetében sem kiáltanánk Proust és társaiért, ahogy Móricz-nál sem jut ez eszébe a legkényesebb sznobnak sém.

Az egész jelenségben legfeljebb az az üdvözítő, hogy pengős-regényekre szokott középosztályunk mégis rákap tán rajtuk komolyabb igényű irodalomra (hisz dömpingszerű terjesztésükre van gondjuk a kiadóknak), — s Gulácsy-val, Komáromi-val stb. ráfordítják figyelmét e műfajjal történetünkre.

Erdős Jenő.

ILF ÉS PETROV: 12 szék. (Nyugat kiadás.) Ezután a regény után még a tájékoztatlanabb olvasó részére is kétségtelenül nyilvánvalóvá lesz, hogy egy könyv értékét, „irodalmi” jellegét a megírás módja határozza meg. Mert az elrejtett kincs köré fonódó epizódok, a 12 szék utáni hajszá kalandos élményei könnyen válhatnak „lebilincselő” kalandor- vagy detektívregénnyé is. De, íme, Ilf és Petrov kezében a kalandos kincskeresés adottsága csak alkalmul, csak keretül szolgál az új, mai orosz világ megírásához. A cél: gúnnyal és mosollyal — de megértő gúnnyal és keserű mosollyal — rámutatni ennek az új orosz világnak minden ferdeségére, megmutatni az intézményeket s az embereket. A régiek eltörlésével felállított új intézményeket és a változatlan, régi beidegzettségű, önző, kicsinyes, hívő és esett embereket. Mert a két író tétele az, hogy ebben az új társadalmi berendezkedésben az emberek a régiek maradtak. A régi „orosz lélek” az, mely áttűz az új köntösön. És ez a ferdeség az egész könyv folyamán újból és újból szemünkbe ötlik. Hogy aztán a két író talpraesett, mulatságos történetet, sőt történeteket is bonyolít le szemünk előtt, az, ezen a szemléleten túl, élvezetes és kedves olvasmánnyá teszi a könyvet. Még annak ellenére is, hogy olvasásakor más mai orosz írókra, elsősorban Ilja Ehrenburg-ra, különösen pedig „Lasik Roitschwanz”-jára kellett gondolnunk. A magyar fordítás viszont jóval az átlag és a — sajnos — szokott szenvtelen, hanyag munkák fölé emelkedik. Örömmel kell, hogy megemlítsük a fordító: Gellért Hugó nevét.

M. K. E.

GULYÁS PÁL: Tájékoztató. Vannak költők, akikre nem is egy-egy remek versük, hanem egy egyenletes, állandóan és tisztán csengő költői hang jellemző. Ilyen költő Gulyás

Pál is. Lassan mozduló, nehézzárású versei így kötetbe gyűjtve, szinte szárnyat kapnak, könnyű és kecses mozgásúvá válnak. Így lesz csak teljesen láthatóvá költői arca is.

Férfias líra ez, amely hol kesernyésen bizakodó, s az öreg Arany Jánosra emlékeztetően lebiggadt és világos, hol sejtelmesen izgatott, mint Vörösmarty Mihály költészete. Ő az igazi mestere ennek a debreceni költőnek s nem a debreceni iskola nagy művészei. Gulyás fojtott tüzi s a végtelenség felé ívelő szavai vele tartják a legszorosabb kapcsolatot.

A magamutatásban is szemérmes költő Gulyás Pál. Oly otthonosan mozoghat az ember ebben a kiegyensúlyozott költészetben, mint egy szobában, ahol mindenek pontosan tudja a helyét. Távoll áll ez a költészet minden eredetieskedéstől. A szó nemes értelmében konzervatív. A kétesértékű ujdonságoknál jobban kedveli a kipróbált hagyományos eszközöket, még ha azok néha konvenciószak.

Lány természeti képeket, családi idilleket ír s lényegében mégis komor ez a költészet, mert minden verse mögül a megsemmisítő hatalmú sűrű árnyéka tűnik elő. Ez az ellentét költői nyelvén is megmutatkozik. Lebegő, laza formák tartják össze a merev gondolatot s a környező világ versbe szorított reális részleteit a nyelv tiszta hullámai, megfoghatatlan, izgató talánnyá oldják.

Forgács Antal.

HÁROM FEUCHTWANGER REGÉNY A KARÁCSONYI KÖNYVPIACON: az első: Oppenheim testvérek. (Káldor). Feuchtwanger legújabb műve a hitleri Németországot mutatja be. Sajnos, Lili Körber: Eine Jüdin erlebt das neue Deutschland című riportregényében már ezt a témát legalább olyan jól megírta, mint Feuchtwanger. És sokkal előbb. Ennek ellenére azok számára, akikben még erősen lóg a faji közösség, bizonyára megható és elgondolkodtató lesz ez az újabb körberiaida is. Túróczi József fordította a könyvet, bizonyára nagyon exaktan. Túlságosan exaktan. Mert, hogy miért kellett a náciakat „népiek”-nek fordítani, a rohamosztágozókat „szoldos”-oknak, miért fordította a mindenki által ismert „Mein Kampf” c. könyvet „Küzdelmeim”-nek, azt őszintén szólva, nem tudjuk megérteni. Lehet, hogy a filologus magyarázatot ad erre, de az is lehet, hogy az okot egészen másutt kell keresni. Elvégre olyan bizonytalan időkert élünk. Célserű az óvatosság! — A másik Feuchtwanger könyv: A csúnya hercegnő (Pantheon), míg a harmadik a Jud Süß (Nova). Ez a két regény történeti regény

s bizonyos, hogy Feuchtwangernek erős érzéke van korok meglevenítéséhez. Bár történelemszemléletével nem érthetünk egyet. Túlságosan sokat tulajdonít egyes uralkodók egyéniségének és semmiféle más hatóerőt figyelembe nem vesz. Így azután önmagával is ellenében kerül, mikor pl. a Csúnya hercegnőben egyrészt kidomborítja a hercegnő környezetének erős és kíméletlen egyéniségét, amely mégsem képes megakadályozni a zsidók leölését annak ellenére, hogy pártolják és segítik a zsidókat. Ez a fölületes történelemszemlélet azután lerontja az egyébként csillogó stílussal megírt korszakok autentikus voltát. A Jud Süss már egyszer megjelent magyarul, Feuchtwangernek talán legjobb regénye, itt a hibák is mintha kisebbek lennének. A Pantheon kötetet Dormándi László, a Nova kötetet Sztrokay Kálmán fordította kifogástalanul.

S. Kovács Ferenc.

SZÍNHÁZ:

Az elmúlt hónap csöndes és eseménytelen volt. A közönség kiszámíthatatlan kegye némi levegőhöz juttatta a színházakat. Örülünk, hogy az Ismeretlen lány végül mégis sikerré bontakozott ki és változatlan érdeklődéssel fut ma is. Az „Egy nő, akinek multja van” a Belvárosi sikere, Hatvany Lili darabja pedig a Magyaré.

Elsőnek a Nemzeti kerül sorra a beszámolóban. Nagy Adorjánnal eljátszatta Jagót az Othello-ban. Szárás és emészthetetlen volt ez a Jagó, ugyanolyan balfogás, mint tavaly az emlékezetes Lucifer szereposztás. Nagy Adorján kitűnő társalgási színész, de Jagó szerepére teljesen alkalmatlan. — Ujdonságul egy fiatal és kezdő szerző került a Nemzeti színpadára. Felek Gyula a neve és ügyes iparosnak bizonyult első darabjával, a Pénz beszél-Hel. Grammnyi pontosság-gal adagol mindent: bonyodalmat, kibonyolítást, szentimentalizmust, humort, stb. stb. Az eredmény ugyanaz, hogy a csak kissé igényes néző tíz perc múlva már bosszankodik, húsz perc múlva meg egyenesen fölkelne s otthagyná az előadást, ha a színészek eléggé elfogadható játéka nem enyhítené vézes hangulatát. De Uray Tivadar, Somogyi Erzsé, Mihályfi játékos kedvvel és elánnal viszik a darabot, melynek tempója bizonyára az ügyes rendező, R. Hajek Sára munkájának eredménye. De ne engedje, hogy Garamszeghy az OTL-orvos szerepében következetesen fordítva tartsa a sztetoszkópot, mert még a karzaton is tudják, hogy kell sztetoszkópot helyesen tartani. A darab különben menthetlenül meg fog bukni! — A Magyar

Színház Hatvany Lili darabja lokális érdekeségű, rutinos munka. Az előadás nem tették túlságosan. Titkos Ilona rossz, rossz és rossz. Beregi-nek sem ez a szerep való, Törzs Jő. — Az előadás viszont remek volt a Kőszívű ember fiai, Hevesi dramatizálta darabban. Berky Lili alakítása egész külön fejezet, de Beregi, Muráti Lili, Orsolya Erzsé, Törzs (feledhetetlen nagyjelenetében), Fáy Béla és a többiek mind nagyszerűt produkáltak. Viszont nem tudom, ki az az angyalian naiv néző, aki 1934—35-ben ezt a darabot, még mesének is, beveszi. Másként hat Jókai stílusa olvasva, mint a színészek ajkáról! Végül a Vigszínház legfrissebb darabja, Bús-Fekete Születésnap című „életkép”-e. Csak a legmélyebb elkeseredés hangján lehet szólni arról a színházról, amely ezt a szemetet bemutatta. Hisz-szük, hogy ez még a pesti közönségnek is sok lesz! Az előadás különben ragyogó Vigszínházi produkció. Ágay Irén kivételével mindenki egészen elsőrangú, de messze kimagaslik az amúgyis nagyszerű együttesből: Gombaszögi Ella és Maklár Zoltán.

Dénes Béla.

Belvárosi Színház, Kamaraszínház. — A Belvárosi Színház ujdonságát László Aladár írta, címe: Egy nő, akinek multja van. Ábel Mira visszavonult, persze a ma is különlegesen tündöklő szépség megírja a multját, — elégtételt akar a nős férfiakon, akik soha nem mutatkoztak vele nyilvánosan. Ezt a motívumot s az emlékiratúgyi körülményeit, fejleményeit valószínűvé tenni meg sem igen próbálja a szerző, aki életről és irodalomról annyit óhajt tudni, amennyit a pesti sikerek mestereitől „készen” kapott. Ily törekvések — természetszerűleg a kevésnél is kevesebbet adnak s az ily daraboknak kirívó az olcsósága. László írói készsége talán megmutatkozik egy-egy jeleneten, de Molnár-utánzásában messze nem juthatott: odáig nem jutott, hogy tisztábbá, hatásosabbá tegyen momentumokat. Szellemességei — állítólag — ügyesek, ám ezekkel a vígjátéki elevenséget megteremteni László Aladárnak éppoly kevéssé sikerült, mint ahogy a pesti színpadok házsírszerzői sem tudják ily módon megteremteni azt.

Az előadáson is meglátszott, hogy erői nem törekedtek másra, vagy többre a sikerek ismert vívmányainál. László Mária alakítása bizonyos teljességben egyéni, ám a művész nő nem is tartotta szükségesnek, hogy a színpad csúfodáros-kedvű, őszinte Ábel Mirája, egyéniségében a memoárrásnak s a Gavallér Feribonyodalomnak gazdagabb valószínűsége legyen, mint a szerepkönyvből volt. Körülbelül így kell értékelnünk, „biztos” alakítását és Vajda Pál „gondos” rendezését, amely egy

fokkal mindig lazábbat, határozatlanabbat hozott annál, amit már elértek mások.

A Kamaraszínház Török Sándornak regényéből átirat drámáját — Bankett a Kék Szarvasban — hozta színpadra. Új regényeinkre általában jellemző, hogy nem tudnak mozgalmassá, szélessé válni. Úgy tetszik: nincs elég organikus kapcsolatuk a mai élettel. Török Sándor regényében két generáció ellentétének beállításán: a mai fiatalok életvilágának teljesebb ismerete nélkül adott beállításán mutatkozik a hiányos inspiráltság. Természetes, hogy a jellemzés, fejlődés vivőereje nagyobb a regényben, mint a drámában.

Bergen Antal állomásfőnök alakja él a drámában is. Szerelmi romantikáját (jaj, ez szenvedős) és vívódásait nyárspolgárián eltitkoló, a nyárspolgári életben, kötelességteljesítésben, tekintélytisztelőben emberi és kemény hivatalnok. Egyénisége nagyon emberi és keménnyé vált Toronyi Imre alakításában, amely mentesülni tudott a ma szokásos, tipikus hibáktól... Bergen — amikor asszonylánya és nagy fia ellene fordul — a gyötrelmes órákban enged a forradalmár Halézius rábeszélésének s szolgálati jubileumának éjszakáján ki akarja siklatni a király vonatát. Mindez nem válik érthetővé a drámában, sőt Toronyi szép alakításába sem tud belegazodni az események irányvonalába. A megérdemeltől kisebb sikert ért el Török Sándor darabja, amely nem fontos eredmény az új dráma: a közvetlent és monumentálisat egyesíteni tudó dráma stílusának kialakulásában vagy az író pályáján sem, de feltétlenül becsületes tehetség megnyilatkozása a pesti színpadon 1934 decemberében.

László István.

UNGAR ÉS MIKLÓS

divat-, selyem- és szövetkülönlegességek

V., Gr. Tisza István-u. 11. sz.

Telefon: 80—1—86.

ZENE:

Backhaus, Cortot, Fischer. — Backhaus a zongoratechnika olyan irreálisan magas fokát érte el, hogy semmi sem hat nála virtuozitásként. A dologi megoldás könnyedsége lehetővé teszi, hogy legmagasabbrendű elképzeléseit maradéktalanul valóra váltsa. És nincs is más célja: a legesodálatosabb önuralommal és szerénységgel állítja képességeit az általa eljátszott művek szolgálatába. És az az igazi, ahogy ő zongorázik. Három Beethoven-számával felkorbácsolta, lesújtotta és a szó leg-

nemesebb értelmében megkínózta hallgatóit. Cortot már több engedményt tesz magának és közönségének. Míg Backhaus zongorázásából azt értjük: milyen szenvedő, nagy és vérző lelkű ember-testvér volt Beethoven, Cortot zongorázása azt mondja: figyeljetek és csodálkozzatok, itt Cortot játszik. Nagy művész ő is, a hangok tündéri varázslója, de szubjektívebb és külsőségesebb. Liszt II. magyar rapszodiáját kár volt előadnia csupán a közönség kedvéért, meglehetősen kevés megértéssel. Fischer viszont a megnemalkuvó, nagy muzsikuss művészek közé tartozik. De míg Backhaus és Cortot a legnagyobb részben dologi képességek birtokában vannak, Fischer Edwin hatalmas küzdelmet vív az anyaggal. Nála nem találjuk meg azt a könnyed erőteljességet, azt az uralmat a zongora felett, amit a másik két művésznél. Ennek a köpcös germánnak izomereje és heroikus erőfeszítése nincs arányban a hanggal, mely zongorájából kijön. Nagyszerű elképzeléseit és vérbeli muzikus temperamentumának megnyilvánulásait olykor károsan befolyásolják adottságbeli hiányai. A szellem azonban legtöbbször győz az anyag felett és Fischer zongorázása ilyenkor mély lelki élményt jelent.

Kuti Sándor.

A Budapesti Hangversenyzenekar estéi a Városiban. Egy becsületes és színes Jermann előadás, a remek Gellért Lajossal, középszerű és unalmas Tosca-előadás, melynek egyetlen fénypontja Erdy Pál egyre jobban kibontakozó tehetsége volt. Bár Scarpiát nem énekelte velünk vele, de az első felvonásban oly tömören és drámaian zengett ez a nemes hang, hogy nyilvánvalóvá tette: Erdy előtt még nagy karrier áll. Legjobban beigazodott ez a Saljapin Faust-előadás, ahol az igazi szenzációt Erdy Valentinja jelentette. Viszszatérve a Kultúrberlet előadásaira, dicsérnünk kell a Windsori nők együttesét, főleg a hölgyeket. Az egész előadás friss és erőteljesebb volt, bizonyára Komor Vilmos jóvoltából, aki egyre jobban bizonyított, mekkora szüksége van rá — az Operának. És legvégül Failloni Sergio vezényletével a zenekari est. Bartókkal a Beethoven-verseny koncertaló szolámában. Talán nem is lehet fölmérni azt a nevelő hatást, amit ez a koncert gyakorolt. Mennél több ilyen esetet s akkor nem kell féltünk a Kultúrberlet-esték anyagi sikerét sem. A Fra Diavolo előadása ugyan kissé a várakozáson alúl maradt, főleg a tempókkal nem értünk egyet, de Falus Edit, Moizer Margit, Csabai és Somogyi éneke és alakítása mindenképpen megérdemli a megemlést.

Figaro.

„Kút“ kiállítás. Nagyon tudnak ezek a mi festőink, ez az érzése az embernek, amikor ezt a nagyon értékes, nagyon finom, nagyon akaratéros társaságot elhagyja — miután megnézte a kiállítást. A Kút kiállítást a Nemzeti Szalóban.

A magyar festők nagyon jó festők, egészen addig, amíg ezt csak ők tudják, vagy legalább kevesen rajtuk kívül. Mert úgy látszik, ha festőink a hírnév polcára kerülnek azt gondolják, hogy mondanivaló és új meglátás, mindezek fölösleges dolgok, amik csak a fiatalság előretöréséhez szükségesek.

Vagy talán a műfajban van a hiba?

Az volt az érzésünk, hogy nagyjaink kevésbé voltak jók, mint a kevésbé ismert fiatalok. Kivétel persze Derkovits. Dehát Derkovits, Derkovits. (Kivétel persze van még egy pár.)

Tehát kik ezek a jók? Először is tessék bemenni bal felé a második terembe, tessék megnézni a 91-ik számú képet, amit Körmen di András festett, és ami szerintünk a kiállítás messze legjobb képe. Fenyő A. Endre nagyon erős, annak ellenére, hogy programot fest. (Fenyő György urat alliteráció kedvéért itt említjük meg. Csak nevével hasonlít az előbb említett úrhoz. Nagy meztelen hölgye nem sokat mond.) Cserepes István nagyon, nagyon jó. Cigány Dezső képei a legszebb művészet. Jándi Dávid urat a kritikusok figyelmébe ajánljuk. Nagyon tehetséges „Nagybányai piac“ című képe. Sugár Andor szintén megdöbbentően tehetséges. Szobotka Imrét külön kelene említenünk. Modern naturalista tájképei kitisztult, kiegyensúlyozott piktúra. Végül említsük még meg Szőnyit, aki egy képén mégis újat adott.

Röviden soroljuk fel azokat, akiknek képei kevésbé tetszettek. Kisebb munka lesz, mert kevesebb szóval kell említeni őket. Bene Géza, azt hisszük csak a formákat ismeri, de a belső tüzet és tartalmat már nem. Bor Pálnak túl erősek a képei. Dési Huber Istvánnra is áll, amit a két előbb említett úrra mondtunk, avval kibővívte, hogy öné ki forma kineve sincs. Gadányi Jenő pikturáján már rég túl vagyunk. Gergely Tibor tehetséges, de az embernek észbe jut, hogy karikatúra rajzoló grafikusnak nem lenne szabad olajfestményt festeni. Lesznai Anna képein szintén érezni, hogy nem festő egyéniség. Pekári Istvánnra modorossága miatt haragszunk, annyira haragszunk rá, hogy ezúttal nem is szólunk róla semmit.

Nehéz helyzetünk a szobrokkal szemben.

ezt a formanyelvet egy egészen befejezett, meghalt, tehát fejlődésképtelen nyelvnek tartjuk és így is kezeljük. A szobrászok közül kiemelkednek: Boda Gábor, Halápy-Takács Júlia és Varga Oszkár.

Végül még azt szeretnénk megkérdezni, hogy a kiállítás termeiben látott kerámiák használati, vagy csak a kiállítás céljaira készült tárgyak voltak-e.

E. Kandó Gyula.

FILM:

Szerkeszti: Várdai Tódor.

Az első hangos orosz filmek Budapesten.

Az orosz filmgyártás mértföldköves mesebeli csizmakkal rugtatott előre és rövid egy-néhány év alatt, túlszárnyalva az amerikai és európai filmeket, százszázalékos technikai és művészi fölénybe került. Miért? Mert az orosz filmet nem profitért állítják meg és a rendezőnek kizárólag az abszolút művészetre kell csak tekintettel lenni. — Az orosz film technikai és művészi fejlődését a nagy politikai és társadalmi revolúció indította meg. Az összes filmgyárak a „Sojus-Kino“ nevű trösztben egyesültek, amely tröszt a következőképpen oszlik meg: Moszkvában Kinmehano prom, állami tröszt filmtechnikai műszerek készítésére. Sojuzkino kronika az orosz híradószervezet, Roskino, filmkölesönző és filmszínházak központi szervezete. Rosfilm, játékfilmeket gyárt. Wostokfilm a Kelet trösztje játékfilmek gyártására. Bakuban: Aserkino, állami tröszt a filmkölesönzés és mozgósínházak részére. Erivanban: Armenkino örmény állami tröszt filmek kölesönzése, kihelyezése és színházak fenntartására. Armenfilm, örmény állami filmtröszt játékfilmek készítésére. Taszkendben: Usbekkino, filmkölesönzés és mozgósínházak fenntartására és végül Usbekfilm, állami tröszt, filmek készítésére.

Az orosz filmgyártás alapjait 1922-ben Kulisov filmoperateur. — akinek tanítványai voltak: Dziga, Werthoff, Eisenstein, Pudovkin és Tourjanski — teremtetete meg. Az új avantgardista stílust Kulisov kezdetben Chaplin metódusa szerint igyekezett megoldani. Chaplin az emberi cselekvést és mozgást, a körötte levő tárgyakhoz viszonyítva fejezte ki és ezekből alakultak ki az ellentétes tragikomikus és burleszk helyzetek, amellyel a nagy művész megnevetette, vagy sírásra kényszerítette a közönséget.

Az oroszok továbbmentek mint Chaplin. Filmeik hatáslényege „a montázs“ lett, amely az amerikai és európai rendezésnél az első orosz avantgardista film a „Potemkin“ megjelenése előtt ismeretlen volt.

Az oroszok propaganda és kultúrfilmeken kívül csak híradókat készítettek 1922-ig. Első átütő sikerű művészfilmjük: Eisenstein rendezésében a „Potemkin” volt, amely az egész világot megrázta. Griffith, az ismert amerikai rendező ennek hatása alatt rendezte egyik legjobb filmjét: „Út a boldogság felé” címen, amely halvány kópiaja sem volt az egyszerűségében is monumentális Eisenstein-filmnek.

John Reed könyve nyomán készült az „Október” című riportásfilm, amely az orosz forradalom első napjait mutatja be megrázó erővel. Eisenstein tényekkel dolgozott. Amerikai útja alkalmával operatőrijével, Tissevel filmet vett föl a mexikói forrágásokról, Mexikó etnográfiai és társadalmi helyzetéről. A filmet levitették Hollywoodban az exkluzív filmmágnások és sztárok előtt, kik a legnagyobb elragadtatással nézték a cselekmény nélküli, de mégis jelenetről-jelenetre fokozódó izgalmi képet. Pudovkin, aki az orosz film második reprezentatív rendezője, Gorkij: „Az anya” című regényének filmváltozatát egyszerűen, frázismentesen rendezte meg, a cselekmény drámaiasságának fokozó ereje és kielezése a montázs, amelynek technikája itt már tökéletes. A „Szentpétervár égése” című filmje, mely szintén a forradalmat állítja be a cselekmény központjába, művészi felfogásban még tökéletesebb, mint az „Anyá”, ellenben Pudovkin harmadik filmje a „Dzsingisz khán”, amelyet Budapesten az Ufa filmszínházban játszottak, nem jelentett fejlődést, hanem visszaesést. Eisensteinen, Werthoffon és Pudovkinon kívül számtalan rendező dolgozik, akik közül Dovcsenka emelkedett ki. A „Föld” című filmje még több meleg emberiséget és szívet tudott kifejezni, mint Pudovkin filmjei. Viktor Turin „Turksib” c. filmje új lehetőséget tárt a néző elé. A Turkesztán és szibériai vasút építését mutatja be. A filmnek szintén nincs meseje csak szigorúan tényszerű optikai jelenségekből mozaikszerűen állítottott össze. A film sikerének átütő ereje itt a montázs felfokozása és az a hallatlan lendületes ritmus, amely még az amerikai ritmuson is túlsz.

Az orosz filmművészet a néma korszakban is éreztette hatását annyira, hogy európai és amerikai filmrendezők közül már avantgardista szellemben és orosz rendezői stílusban dolgozott a franciák közül Abel Gance és René Clair, akinek az „Édes a szabadság” (melyet a budapesti cenzúra nem engedélyezett) című filmjén teljesen érezhető az orosz hatás. A németek közül Pabst „Westfront” filmjével. C. Dreyer „Johanna” című filmjével és Piel Jutzi, végül a holland Ivens egy avantgardista filmjével, az amerikaiak közül

Griffith, Rutmann, akinek a „Nagyváros szimfoniája” című filmje tisztán orosz montázsra van felépítve, minden mese, cselekmény nélkül. De legsikerültebb volt Vidor King „Halleluja” című filmje, amelynél megrázóbb és emberibb felvételeket még nem láttunk a négerokról. Az orosz filmkultúra a néma filmek korában a legnagyobb súlyt kultúrfilmjeire, heti híradóira fektette.

Az orosz hangos filmek közül eddig néhány lépte át az orosz határt. Az első Dsiga Werthoff: „Enthusiasmus” című filmje, ennek a filmnek is történés nélküli zörejek és hangos montázsban rejlik művészi szépségének ereje. Páris egyik legelső filmszínházában a közelmúltban mutatták be a „Pétervári éjszakát”, amely Dosztojevszkij regénye után készült s melyet a „Vihar” című filmmel együtt a velencei filmkiállítás is bemutatott, még pedig olyan nagy sikerrel, hogy azokat az olasz királynak zártkörű előadáson is lejátstották. Európai sikere volt a „Cseljuszkín” expedíciós filmnek. E film minden kockája eredeti helyszíni felvétel. Sikertelt az első orosz operettfilm is, a „Garmón.” Fényűző kiállítás, újszerű groteszk rendezés, kitünő zene, remek színészek. Tanulhatnak az amerikai filmrevürendezők ebből a filmből. A legkomolyabb sikere azonban Nikolai Ekk rendező filmjének „Út az életbe” címűnek volt. Témája az orosz árva gyerekek foglalkozik. A film, szinte kompozíció nélküli riportázs kép, hangmontázsszal. Az orosz filmek általában a mindennapi életből keresik ki témájukat, míg az amerikai és európai rendezők témáikat a nagyvilági mondaine életből és az álhuzog szegény romantikából szedik. Ezért került fölénybe az orosz film az amerikai, francia és angol filmek fölé. Az orosz filmgyártás hangos filmjei közül rövidesen Budapesten is bemutatásra kerülnek a felsorolt hangos orosz filmek, melyeket a budapesti Danubius filmvállalat kötött le Magyarország részére.

Oroszországban a film tömegszükségletre nőtte ki magát és mindig nagyobb és nagyobb rétegeket kapcsol magához, különösen vándormozik segítségével, amelyek a legtavolabbi falvak szükségletét elégítik ki.

Az üzemi klub és kaszárnyamozgók száma több mint tizezren felül van. A gyermekmozgók is kezdenek elterjedni, a nagyvárosokban pedig majdnem minden második házban van mozi. Délelőtt tíz órától éjfél után két óráig játszanak egyfolytában.

Az elmúlt tíz-egynéhány esztendő alatt a semmiből, a legprimitívebb eszközökkel teremtették meg filmművészetüket. Ez a csoda az orosz földből és a félelmetes ázsiai emberlélekből fakad.

Várdai Tódor.

(Az I. évf.-nál az arab szám a megjelenési számot, a II. évf.-nál az oldalszámot jelzi.)

I. VERSEK:

- Berczely A. Károly:** A termőföld dala. (I. 4—5.)
Berda József: Egy prófétához. (II. 1.), Tavasz ajándék. (I. 4—5.)
Carek, Jan-Berzy József: Ló és tehén. (I. 7.)
Ember Ervin: Égi és földi konyha. (I. 7.), Nyári éj. (I. 4—5.)
Erdélyi Ágnes: Életöröm. (II. 91.)
Faludy György: Ballada F. Gy. egyetlen szerelméről. (II. 60—62.)
Forgács Antal: Alkonyat. (II. 208.) Csata után. (II. 124.), Emlékezés. (II. 68.), Őszi vers. (I. 8.)
Habán Mihály: A betakarítás ideje. (I. 7.), Asszonykérő. (I. 9—10.), A vándorral csoda esik. (II. 120.), Aldott éj. (I. 7.), Barátság. (I. 2.), Falusi legény vagyok. (I. 7.), Két nyári vers. (II. 221.), Jövendő háborúk küszöbén. (II. 120.), Kiáltás. (II. 29.), Kívánatos vagy mindenestől. (II. 29.), Köszöntő. (II. 120.), Látomás az Alföldön. (I. 4—5.), Szép ősz. (I. 9—10.), Születi dicséret. (I. 8.), Vásár. (I. 9—10.), Virágos vesszők. (I. 2.)
Hajnal Anna: A naphoz. (II. 207—208.)
Hajnal Gábor: Vers. (II. 184.)
Hárs László: Hajnal. (II. 165.), Hej nagykorú... (II. 18.)
Hollós Korvin Lajos: Számadás. (II. 162.)
Izso Sándor: Felvétel! Kész! Mehet! (I. 2.)
Jessenin-Vass László: Nóta egy kutyáról. (II. 65.), Szülőföldem. (I. 2.)
Kay-Forgács Antal: Amerika. (I. 4—5.)
Kaestner-Faludy: Allegoria a pyramisról. (I. 3.)
Keszthelyi Zoltán: Csak egy fűszállal. (II. 134.)
Klabund-Pál Endre: Ez volt a Villon éneke. (I. 6.)
Körmendi Zoltán: Karácsonyi ének. (I. 9—10.)
Lao-Tse-Somló Hedvig: Mondásaiból. (II. 181.)
Lawrence-K. K.: Demokrácia. (I. 4—5.)
Madách-Mohácsi: Die Tragödie des Menschen. (II. 57—58.)
Magyar Kató: Irisek. (II. 84.)
Ortutay Gyula: Háttér egy szerelmes versehez. (II. 33.)
Radnóti Miklós: Esti búcsúzkodó. (II. 35.), Mint a bika. (II. 226.), Montenegrói elégia. (II. 170.), Nyári vásárnap. (II. 35.), Vihar előtt. (II. 223.)
Rilke-Pál Endre: A párdúc. (I. 1.), Őszi nap. (I. 1.)
Sáfár András: Két vers. (II. 184.)
Sáfary László: Bimbó kinyílik. (I. 1.), Egy huligánhoz. (I. 1.), Készek vagyunk. (I. 3.), Munkában. (I. 7.), Verhovina. (I. 1.)

- Simon Andor:** Biológus dala. (I. 3.), Aranyrigó. (I. 7.), Tüzmadarak. (I. 1.)
Somló Hedvig: Sétatér. (II. 140.)
Szabados András: ... a szél. (II. 86.), Egyszerű dal... (II. 18.), Fiatalok vagyunk. (I. 8.), Munkáskéz. (I. 9—10.)
Szalatnai Rezső: Fiatalok kórusa. (I. 2.)
Szenes Erzsi: Már csak a halál. (I. 8.), Utóhang verseimhez. (I. 8.)
Szönyi Magda: Öt kis vers. (II. 140.)
Tamás Sári: Boldog, kényes gyermekem. (I. 9—10.), Füvek árnyéka mögül nézlek. (I. 9—10.)
Vas István: Egy forradalmárhoz. (I. 3.), Egy műélvezőhöz. (I. 3.), Egy festőhöz. (II. 95.)
Villon-Faludy György: Ballada a parlamenthez. (I. 6.), Ballada a senki fiáról. (I. 6.), Ballada Marion L'Idole-nak. (I. 6.), Négy-soros vers. (I. 6.), Rablóballada. (I. 6.)
Weöres Sándor: Magány. (II. 157.)
Zelk Zoltán: Hová tűnt a varázslat. (I. 9—10.)

II. NOVELLA. REGÉNY, REGÉNYRÉSZELET, SZÉPPRÓZA:

- B. Pálfi Irén:** Ágnes. (I. 4—5.)
Ebermayer, Erich-Goda: Az ifjúság élni akar. Rr. (I. 8.)
Ehrenburg, Ilja-Goda: Lasik Roitschwantz. Rr. (I. 6.)
Enczi Endre: Minden tizedik. (II. 207—208.)
Gelléri Andor Endre: ... Gelléri úr. (I. 9—10.), Kaland. (II. 113—116.)
Gergely Márta: Az asztalos meg a kutya. (I. 9—10.), Egyszerű történet. (II. 59—60.)
Geszti Erzsébet: Az anyám. (II. 65.), Egy pár szó Szabó Julikához. (I. 6.), Délidő a festékesboltban. (I. 8.)
Giono, Jean-Krammer J.: A nagy hívás. (I. 1.)
Goda Gábor: A rendes ember. Kisregény. (II. 7—11, 38—41, 63—64, 92—95, 151—157.), Barbara, Burzsi és a költő. (I. 4—5.), Galagamba. (I. 3.), Igaz történet egy pesti prófétáról. (I. 7.)
Gold, Michael-Bólyay: Az anyám. Rr. (II. 177—178.)
Habán Mihály: Ráles a halál, gyerekre vénre. (I. 1.), Zabkötés. (I. 3.)
Holló Jenő: Alom a Népszállóban. (II. 227—228.)
Kádár Kata: Dicsőgtör. (II. 125—126.)
Komor Margit: Kaleidoszkop. (I. 7.)
Körmendi Zoltán: Böszme. (I. 4—5.), Zrinkó. (II. 187.)

M. Hegyi Ilona: Hej élet... (II. 87.)
Murányi-Kovács Endre: Huszadik század. (II. 205—206.)
Nagy Lajos: Lyukas harisnya. (I. 4—5.), Panacea magna. (I. 8.)
Ognjev Nikolai-Pál E.: Kostja Rjabcev. Rr. (I. 2.)
Remenyik Zsigmond: Költő és valóság. Önkritika. (II. 182—184.), Mese habbal. Önkritika. (I. 9—10.), Zord idő. (I. 2.)
S. Kovács Ferenc: Osminov Karin. (II. 210—220.)
Szobotka Tibor: Tükör. (I. 7.)
Tamás Sári: Öregség. (II. 34—35.)
Vass László: Három száll viola. (II. 67—68.), Meghalt szegény Jehan Vietus. (II. 12—13.), Sziget a zürzavarban. (I. 8.)
Zemplényi Klára: Sebek. (II. 121—122.)

III. TANULMÁNYOK:

Arion: Utmutató az útvesztőben. (I. 8.)
Baloghy Mária: Bezárt lelkek. (I. 2.)
Baróti Dezső: Disputa a kritikáról és kritikusról. (I. 6.)
Bálint György: Disputa a disputáról. (I. 8.)
Bánáti Oszkár: Disputa a disputáról. (I. 8.)
Dónes Béla: A láthatatlan korbács. (I. 1.), Napjaink problémái. (II. 216—218.), Íróhét Lilla-füreden. (I. 3.), Könyvnap, Ige kongresszus. (II. 133—134.)
Ebermayer, Erich: Önmagáról. (I. 8.)
Erdőházi Hugó: Szlovenszkói líra, szlovenszkói történelem. (I. 9—10.)
Faludy György: Jó könyvek és halhatatlan könyvek. (I. 9—10.)
Fábián Dániel: Modern országépítés. (I. 9—10.)
Feiks Imre: Az angol fasizmus problémái. (II. 98—100.)
Fenyves Pál: A magolás alkonya. (I. 2.), Csutora lelki rokonságáról. (I. 1.)
Forgács Antal: A hetvenéves Herczeg Ferenc. (I. 7.), Mécs László. (II. 149—150.)
F. Péter Pál: Két magyar marxista könyvről. (II. 188—190.)
Fülöp Ernő: Disputa Th. M.-kal. (II. 48—49.)
Goda Gábor: Kernstock Károly. (I. 4—5.)
Görög Imre: A középosztály létminimuma. (II. 137—139.), A magyar létminimum. (II. 101—103.), Az amerikai vértelen forradalom. (I. 9—10.), Egy magyar pénzreformer. (II. 229—232.), Értékálló pénz, olcsóság és drágaság. (II. 74—76.), „Katasztrófális az Egyesült Államok pénzügyi helyzete”. (II. 14—16.), Magyarország élelmezése. (II. 190—192.), Szerves közgazdaság. (II. 36—37.)
Herczeg István: A fiatalság lelke. (I. 8.), Modern elemi iskolák Budapestén. (II. 96—97.),

Választójog és parlamentarizmus. (II. 224—226.)
Hilscher Rezső: Kötelező és önkéntes munkaszolgálat. (I. 6, 7.)
Horner Miklós: A monopolkapitalizmus szálláscsinálói. (I. 8.), A neo-szocializmus jelentősége. (I. 7.), Az internacionálék bukása. (I. 9—10.), Magánkapitalizmus és államkapitalizmus. (I. 3.)
Hort Dezső: Az élet értelme. (II. 222—223.)
Ignotus Pál: Mi közünk hozzá? (I. 7.), Színház, vagy kultúra. (I. 6.)
Justus Pál: Franciaország belső válsága. (II. 135—137.), Magyar külkereskedelm. (II. 104—105.)
Karczag Imre: Tíz évvel az iskola után. (I. 8.)
Körmendi Zoltán: Néhány sor Móricz Zsigmondhoz. (II. 106.)
László István: Disputa a disputáról. (II. 123.), Karinth. (II. 17—18.)
Lénárt Andor: A babonaság forradalma. (I. 4—5.), Az arany hattyúdala. (I. 6.)
Major Róbert: Munkaalkalom és közmunka. (I. 8.)
Moór Mária: Individualpszichológia és pedagógia. (I. 2.)
Murányi-Kovács Endre: Kassák Lajos. Az utak ismeretlenek. (II. 66.), Könyvek között. (II. 163—165.,—179—181.)
Nemesné M. Márta: Disputa az iskoláról. (II. 123—124.)
Németh Andor: A magyar regényről. (II. 30—33.)
Radnóti Miklós: Jegyzetek a formáról és világszemléletről. (II. 185—186.)
S. G.: Jules Romains: Les hommes de bonne volonté. (I. 3.)
Sándor László: A szlovenszkói haladó fiatalok röpirata. (I. 3.)
Simándy Pál: A nő sajátos embersége. (I. 4—5.), Pesszimizmus, optimizmus. (I. 1.)
Simon Andor: Disputa a kritikáról... (I. 7.)
Sós Aladár: Értékálló pénz, olcsóság és drágaság. (II. 73—74.)
Szalatnay Rezső: A magyar-csehszlovák szellemi együttműködésről. (II. 85—86.)
Szirtes Andor: A magyar progresszió útja. (II. 45—47., — 69—72.), Saldo 1933. (II. 5—6.)
Tamáská Pál: Disputa B. M. cikkével. (I. 3.)
 (Tartalom folytatása következő számban.)

Minden eikkért szerzője felel.

Habselyem

PANTHEON UJDONSÁGOK:

Feuchtwanger A.:

A csunya hercegnő

Ara füzve P 1.50, kötve P 2.40.

A történelem legsúnyább asszonyának, az „ocsmány hercegnőnek“ élete.

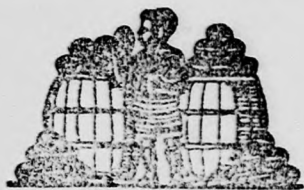
Stefan Zweig:

Maria Antoinette

Ara kötve P 3.80, bőrkötésben P 5.90.

Új olcsó propaganda kiadás.

Egy királynő és egy forrongó nép története.

HORVÁTKBAN ÉS BALÁKBAN

érkeznek távoli országokból a Meinl-céghez a nagy hajórakományok. Kiváló a csomagolások állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű Meinl-pörköltkávékverecskéket. Meinl-Sao Paulo pörköltkávékverék finom tejeskávékverék.

14 kg P 3.50

a kávézacskó a fenti képet viseli. Vannak természetesen finomabb és olcsóbb keverékeink is.

Meinl Gyula r. t.

A karácsonyi könyvpiac legnagyobb irodalmi meglepetése Nobel=dijas írók antológiája

1901—1934.

Ez a mű lepárolt lényege annak, ami mondanivalója 1901 óta a világ legnagyobb íróinak volt az emberiség számára.

Érdeklí a mindkét nembeli ifjúságot és minden irodalombarátot.

Fordították és az életrajzokat írták:

<i>Baktay Ervin</i>	<i>Honti Rezső</i>
<i>Bálint György</i>	<i>Komlós Aladár</i>
<i>Balla Ignác</i>	<i>Kosztolányi Oszkó</i>
<i>Benedek Marcell</i>	<i>Laczkó Géza</i>
<i>Dienes Valéria</i>	<i>Leffler Béla</i>
<i>Fenyő László</i>	<i>Mészáros István</i>
<i>Gerely Jolán</i>	<i>Révay József</i>
<i>Hajdu Henrik</i>	<i>Schöpfung Aladár</i>
<i>Hevesi András</i>	<i>Trócsányi Zoltán</i>
<i>Hevesi Sándor</i>	<i>Turóczy-Trostler József</i>

664 oldal

TARTALOM:

- I. Bevezetés
- II. Életrajzok
- III. Bibliográfiák
- IV. A Nobel-díjas írók műveiből szemelvények
- V. Külön oldalon a Nobel-díjas írók fényképei

Nagy oktáv alak, lenvászonkötésben . . . . . P 10,—

Minden könyvkereskedésben kapható. Káldor kiadás.

Megjelent.

Hatvany Lili: Egy jósnő és hét áldozat című könyve.

Ara díszes egésvászonkötésben P 3.90.

KÁROLYI FORRADALOM

ÉS **KOMMÜN**

KASSÁK LAJOS
EGY EMBER ÉLETE

CIMŰ ÖMÉLETRAJZÁNAK

KÉT KÖTETE   ÁRA

FÜZVE KÖTETENKÉNT P.2.50

EGYBEKÖTVE   P.6.50

PANTHEON KIADÁS

Az újévi könyvpiac Kosmos ujdonságai:

MICHAEL GOLD:

Zsidók, ha nincs pénzük

Ára kötve P. 3.30

MAGYAR ELEMÉR:

Láthatatlan kaszárnya

Szatirikus regény.

Ára füzve P 3.—, kötve P 4.50.

MOUSSONG PIROSKA:

U C C A

Novellák. S. Szőnyi Lajos linómetszeteivel.

Ára füzve P 1.40.

